mokslas menas literatūra

DRAUGAS

ANTROJI DALIS / 1975 METAI

LAPKRIČIO MĖN. 8 D. / NOVEMBER 8, 1975

PART TWO — Nr. 262 (45)

Šiame numery

Premijos mecenatai, laureatai. Giminystės ir portretai: kai kas naujo apie vysk. M. Valančių. Nužudymas — neblogas rašytojo darbo įvertinimas. Lietuviškas ekslibrisas — vienas geriausių pasaulyje. Vlado Šlaito eilėraščiai. Pilna salė kiškių, saulių ir šypsnių. Kultūrinė kronika.

Kertinė paraštė

PREMIJOS, MECENATAI, LAUREATAI

Vieniems atrodo, kad viso to mūsuose yra per daug, kitiems — per mažai. Net pasiginčijama, lyg tik nuo premijų gausumo ar negausumo pareitų pati esminė mūsų kultūrinio gyvenimo prasmė ir kūrybinis rezultatas. Tiek mecenatai, tiek premijos ir jų laureatai nėra vien mūsų išradimas, ir diskusijos šiuo klausimu neliudija vien lietuviškojo plepumo. Visų tautų ir visų kultūringų išeivijų gyvenime premijos egzistuoja. Tai normalybė, ir labai gera, jei nepervertinama, o panaudojama apgalvotai ir įžvalgiai.

Todėl kalbėti reikėtų labiau ne **už ar prieš** premijas, mecenatus ir laureatus, bet apie tai, kaip visą tą kompleksą pakreipti labiausiai naudinga kryptimi. Ką daryti, kai pinigų yra, o beveik nežinoma ką su jais veikti?

Gal tiksliau tad ir būtų pasvarstyti: kaip, kur, kada ir ką? Turint prieš akis kultūrinį sektorių. Žvilgsnis turėtų krypti į šias sritis: literatūrą, dailę, muziką ir lituanistinį mokslą.

Ką reiškė literatūra mūsų tautiniam atgimimui ir ką ji reiškia šiandien tėvynėje ir išeivijoje tautos gyvybei, nereikia nė aiškinti. Tik išeivijoje kuriamai literatūrai mūsų pačių mecenatinis rūpestis turėtų būti bent padvigubintas jau vien dėl to, kad svetur sukuriamos literatūrinės vertybės geriausiais savo pavyzdžiais paveikstoje tėvynėje ignoruojamos, literatūriniuos nagrinėjimuos rimčiau neužsimenamos, bet skaitytojų ten žinomos ir branginamos.

Todėl, paliekant ramybėje visas smulkesniąsias išeivijos literatūrines premijas bei konkursus, moraline prasme pati didžioji mūsuose literatūros premija —Lietuvių rašytojų draugijos premija (mecenatas —Lietuvių fondas) šiais laikais turėtų kasmet būti ne 1000 dolerių, bet bent 2.000. Gerai padarė "Draugas", šiemet savo romano konkursui paskyręs ne įprastą 1000, bet 1500 dolerių. Turėtume pagaliau suprasti, kad ne išeivijos literatūra atpigo, bet pinigo vertė per 10 metų krito. Jeigu duona pabrango, nenuvertinkim ir mūsų dvasinio peno — grožinės literatūros.

Turint mintyje Lietuvių fondo išteklius, reikia taipgi premijos ir muzikiniam gyvenimui. Ir jos paskyrimas galėtų labai įvairuoti. Premiją čia galima būtų skirti nebūtinai visada jau grynai asmenišką, bet ir už tam tikrą kolektyvinį muzikinį pastatymą ar, sakysim, mirusio kompozitoriaus palikimo išleidimui atskiru leidiniu. Pavyzdžiui, prasminga būtų skirti Lietuvių fondo premiją, išeivijoje išleidžiant Lietuvoje okupanto "nurašyto", jau mirusio vilniečio kompozitoriaus Juliaus Siniaus kūrybos rinktinę. Tą patį galėtume sakyti ir apie tik ką mirusio Jono Zdaniaus paliktuosius kūrinius.

Dailėje vėl nereikėtų vis ribotis tik vieno ar kito paveikslo ar skulptūros premijavimu Vasario 16-tos parodų proga. Įvairuojant, metinę dailės premiją galima būtų skirti ir kuriam nors vyresniam dailininkui už visą vertingą jo kūrybą. Galima būtų premijuoti ir vieną kurią tų metų išskirtinai gerą mūsų dailininko individualią parodą. Pagaliau dailės premija galėtų būti paskirta ir už architektūrinį projektą, už šiaip pastato ar bažnyčios skulptūromis, vitražais išpuošimą, už menišką knygos apipavidalinimą ir pan.

Lituanistinio mokslo sektoriuje vėl galimybių apstu. Lig šiol dar buvo pusėtinai gerai, kad įvairios šios rūšies draugijos ir institucijos, sakysim, Lietuvių katalikų mokslo akademija, pačios savo rūpesčiu šiaip taip susiieškodavo pinigo mokslinei knygai išleisti. Ir jei nebūtų atspausdinta gausių ir kapitalinių Lietuvių katalikų mokslo akademijos leidinių, lituanistinio mokslo aruodas išeivijoje būtų gerokai apytuštis. Tačiau toliau vien tik Dievo valiai ir atsitiktinumai šį reikalą pavesti būtų netikslinga. Reikia Lietuvių fondo premijų ir lituanistinio mokslo knygai, ypač Lituanistikos instituto leidžiamiems "Lituanistikos Darbams".

Ir visa tai nėra išmaldos prašymas mūsų rašytojui, muzikui, dailininkui ar mokslininkui. Tai yra tik proga mūsų institucijoms ir lietuvių rankose atsiradusiam pinigui įprasminti savo egzistenciją.

k. brd.

DR. GR. VALANČIUS

GIMINYSTĖS IR PORTRETAI

Kai kas naujo apie vyskupą Motiejų Valančių

Nors okupuotoje Lietuvoje vyskupo Motiejaus Valančiaus 100 metų mirties sukaktis spaudoje ir salėse pabrėžtinai neminima, bet žmonėse didysis žemaitis nėra pamirštas. Juo domisi lituanistai, domisi tolimi ir ne taip tolimi giminės, o ir kaimynai. Vienas ne per seniai miręs profesorius, kilęs iš vyskupo tėviškės kaimynystės, paliko net visą pluoštą užrašų apie vyskupą Motiejų Valančių ir jo giminę.

Šio rašinio tikslas yra sužymėti, ko lig šiol nežinojom. Tik liūdna, kad nėra laisvės net šaltiniams nurodyti. Ar ne tragedija, kad Valančių tyrinėjantieji lituanistai nori verčiau liktis anonimiškais. Aiman, nemažai jų net kratyte kratosi Valančių ir vyskupu vadinti. Visur tik rašytojas, o niekur, ničniekur vyskupas. Mineto profesoriaus giminės nenori net, kad ir po mirties velionio vardas būtų kaip nors siejamas su vyskupu. Taigi, nė padoriausių žmonių vardais negali pasiremti, liudijant naujų žinių teisingumą. Jų autentiškumo atsakomybe pasidalinti negauni leidimo!

Pati didžiausia naujiena bus, tur būt, tai, kad vyskupas Motiejus turėjo ne du, bet keturis brolius ir ne dvi, bet penkias seseris. Naujienos, tikros ir teisingos, sensacingumą tačiau sumažina ta aplinkybė, kad visi penki naujai atrastieji kūdikystėje išmirė, neužaugo. Motiejus gimė ne trečiuoju, kaip lig šiol manyta, o ketvirtuoju. Be Marijonos ir Mykolo (vėlesnio Tėvo bernardino Julijono), prieš jį gimė ir kūdikystėje mirė Juozukas. Tarp vyskupo Motiejaus (gim. 1801) ir jo jaunesnės sesers Petronėlės, vėlesnės Bagdanavičienės, dar vėliau Beresnevičienės (g. 1805), gimė dar taip pat kūdikystėje miręs Pranukas. 1808 metais gimęs ir vos Tartu universitetą baigęs, 1840 metais ten miręs brolis Feliksas ("susibajorinęs" gydytojas Justinas Bogdzevičius) taipgi nebuvo šeimoje jauniausias, kaip lig šiol manyta.

Salantų parapijos Nasrėnų (Medsėdžių) laisviem ūkininkam - činšininkam Onai Stonkaitei ir Mykolui Valančiui-Valončauskiui iš viso gimė mažiausia dešimtis, o gal ir daugiau vaikų. Feliksui iš lopšio išlipus ir laigyti pradėjus, 1810 metais gimė Ona. Nė porai metų nepraėjus, napoleonmety (1812) gimė dvynukės, greičiausiai šeimos pagrandinukės. Jas tėvai pakrikštijo Antaninos ir Onos vardais. Žinoma, dviejų Onų šeimoje negalėjo būti ir nebuvo. Reiškia, anksčiau (1810) gimusioji Onutė mirė kūdikystėje.

Vyskupas Motiejus Valančius (1801-1875) (Iš Daumanto Čibo archyvo)

Naujos šviesos atsirado ir pavardės iš Valančiaus į Valončauskį pakeitimo reikale. Pasirodo, kad tas klausimas šeimoje kilo anksčiau, kaip lig šiol manyta. Žymiai anksčiau, negu būsimam vyskupui Motiejui atsirado reikalas "susibajorinti" ir dėl to gimimo metriką Kalnalio bažnytkaimy "pataisyti". Ar pats vyskupo tėvas Mykolas pasikeitė iš Valančiaus į Valončauskius, žinių nėra. Tėžinoma, kad jaunesnius vaikus (pradedant Petronėle) jis pradėjo krikštydinti ne Valančiais, o Valončiauskiais.

Apie gydytoją Feliksą atsirado tokių naujų žinių. Jis keletą metų lankė domininkonų gimnaziją Žemaičių Kalvarijoje. Paskui nusikėlė pas brolį Motiejų į Mozyrių, iš ten į Slucką, ir gimnaziją baigęs, įstojo į Tartu universiteto medicinos fakultetą, kurį baigęs, 1840 metais mirė.

Yra galima prielaida, kad Feliksas (gyd. Just. Bogdzevičius) galėjo būti vedęs ne lietuvaitę (gal suomę ar švedaitę) ir turėjo sūnų. Tas sūnus ar vaikaitis nusikėlė Helsinkin, o iš ten į Stockholmą. Ten pasidarė "Volontis" ir ištautėjo. Tų "Volončių" yra Švedijoj (Stockholme ir apylinkėje) ir dabar. Jie aukštai prasimušę, mokyti, raštingi, turtingi, bet nutautę, tik lietuvišką savo kilmę beprisimena.

Bet tų Švedijos Volončių kilmė iš vyskupo jaunesniojo brolio daktaro Felikso tėra tik prileistina — galima, bet nežinoma tikrai.

Pagal kitą versiją, dar trumpai prieš I pasaulinį karą Helsinky gyvenęs Valančius (vėliau Švedijon išsikėlęs ir Volončiu virtęs) buvo kilęs iš Kruopių Valančių šakos.

Beje, mano teorija, kad Lietuvoj išvis tik viena Valančių giminės šaka tebuvo, labai silpnai ant kojų tesilaiko. Neverkšlensiu, jei ji kada nors ir visai sugrius. Kaip ten benutiks, bet man mano gegrėniškio eksbaudžiauninko pro-prosenelio Gasparo (Kasparo), kuris buvo tikras vyskupo Motiejaus dėdė, niekas negali atimti. Tik prof. M. Jučas (plg. Baudžiavos irimas Lietuvoj, 180 p. Vilnius 1972), tur būt, suklupo, atvesdamas iš Kartenos parapijos į Gegrėnus (Venclauskio dvarą (1749 metais ir Gasparo tėvus (vysk. Mot. senelius) Martyną ir Joaną Valančius. Jiem čia nebuvo ko veikti, jei Gasparas tik 1780 metais (taigi 31 metus vėliau) tegavo iš baudžiavos atleidimo raštą, o visa dešimtis jo brolių - seserų (Kazimieras, Mykolas, Motiejus, Ona, Marijona ir kt.) t. y. vyskupo dėdžių ir tetų, prisilaikė Kartenos ir Salantų parapijose. Reikia neužmiršti, kad Nasrėnai (vysk. Mot. gimtinis kaimas) ir Kalnalis (jo krikštijimo bažnytkaimis) su Kartenos parapijos Kolupėnais (vyskupo motinos gimtinė) su tos pat parapijos Gerštyčių kaimu (Gasparo gimtinė) ir Salantų parapijos Klausgalių, Barzdžių ir kt. kaimais, kur Valančiai gyveno, tėra tik kelių, dešimties - dvylikos kilometrų spinduliu. Taigi, visi artimi kaimynai. Gegrėniškis Venclauskio dvaras, vėliau Girkontiškė, kur Gasparas, jo sūnus Juozapas, jo vaikaitis ir provaikaitis Domai, prisilaikė, randami jau kiek tolimesniame rate, 25-30 kilometrų atstume Gasparas ir gaspariškiai - gegrėniškiai yra ateiviai iš Kartenos - Salantų rato, t. y. tos pačios šakos. O Motiejaus amžininkas, Kartenos altarista Adomas Valančius (1804-1872) gali jau būti ir iš kitos šakos, nors ir iš to paties valančiško kamieno.

Nežinia, kaip yra ir su žymiai vėlesniu Mosėdžio altarista - teologijos magistru profesorium Martynu Valančiauskiu (1861-1940), gimusiu net tolimoj aukštaitiškoj Rozalimo parapijoj. Sakėsi, jog esąs iš vysk. Motiejaus giminės (gal tik kamieno, ne šakos?), o teko tiktai kažkur toli užgimti.

Aš pats lenkiškai beveik nemoku. O reikalas mokėti atsirado gana rimtas. Ir gerai būtų, jeigu koks nors kitas geras žmogus, lenkiškai mokantis, atskubėtų man talkon. Aš jau nespėju ir vienas nebepajėgiu tų valančinių problemų narplioti.

1726-1746 metais Lenkijos Kielcų diecezijos kapitulos prelatu buvo Juozapas Mykolas Valančius. Jis ten buvęs žymus ir garsus. Poznanės universiteto archyve rastas didelio (7000 puslapių) lenkiškai - lietuviško žodyno rankraštis, kurio vienas iš autorių buvęs ir tas prelatas Valančius. Lenkijos lietuvių laikrašty ("Aušra", 1974 m. Nr. 1) R. Leščinskas tą "sensaciją" paskelbė, pridurdamas, kad anas Kielcų prelatas buvo kilęs iš tos pačios Valančių šakos (ar kamieno?) kaip ir vysk. Motiejus. Bet vargu tas ponas visa tai tikrai žinojo, greičiausiai tik spėliojo. Būčiau labai dėkingas, jei atsirastų lenkiškai mokantis savanoris, kuris tuo reikalu nepatingėtų su Kielcų kapitula kietai ir neatlaidžiai susirašinėti. Gerai ir pakartotinai prispaudus, gal ką nors naujo, svarbaus, įdomaus tas mielas savanoris ir išspaustų vysk. Valančiaus mirties šimtmečio proga. Prašau, kas nors pabandykite ir vėliau spaudoje rezultatus paskelbkite.

Mano antras didelis prašymas į visus tuos, kurie turi gerą antropologo akį, sugeba atskirti žmones iš fotografijų pagal jų nosis, kaktą, plaukus, akis ir blakstienas.

Tikiu, kad "Draugo" kultūrinio priedo redaktorius atspausdins ne tik visas prie šio rašinio pridėtas vysk. Mot. Valančiaus, tegu sau ir sumažintas, nuotraukas, bet ir pakartotinai šalia jų dar kartą parodys ir š. m. liepos mėn. 19 d. "Draugo" kultūr. priede išspausdintą, tariamą Valančiaus portretą. Mano akiai —tai kažkokio tipiškai itališko vyskupo nuotrauka, tik jau jokiu būdu ne vysk. Motiejaus Valančiaus. Ta pati nuotrauka buvo išspausdinta ir Toronto savaitrašty "Tėviškės Žiburiai" (žiūr. š. m. liepos 12 d. nr.).

Man (o ir visiem kitiem labai įdomu —kieno iš tikrųjų yra ta nuotrauka. Kodėl ir kam atėjo galvon ją priskirti M. Valančiui? O jeigu ji Valančiaus — tai iš kur gauta?

Apsirikti galima, lengvai galima. Nedrįstu niekam dėl to daryti priekaištų, juo labiau, kad ir pats tebesu abejojimų surakintas.

Panašūs apsirikimai atleistini, nes neišvengiami. Iš Lietuvos gavau visą krūvą naujų nuotraukų. Jų tarpe — nuotraukas vyskupo tėvo Mykolo, brolio Myko-

(Nukelta į 2 psl.)

Įvairūs vyskupo Motiejaus Valančiaus portretai ir nuotraukos. Pats dešinysis yra abejotinas Valančiaus portretas, kurio tikrumu netiki ir šio straipsnio autorius.

Sutelktinio darbo vaisius.

(Atkelta iš 1 psl.)

lo - Julijono ir sesers Petronėlės paminklinių špižinių (geležinių) kryžių kapinėse (Salantų, Kretingos ir Varnių). Visi trys kryžiai -paminklai visiškai ir absoliučiai panašūs. Aiškiai vienoj dirbtuvėj ir gal vieno meistro dirbti. Gal vienukart visiem trim vyskupas Motiejus sumanė pastatydinti. Šitos išvados prieita, deja, pavėluotai. Pamatęs ant Petronėlės kryžiaus apačioj rusiškom raidėm užrašą "Kovno", visai ramiai ir neabejodamas, savo knygoj ("Žemaičių Didysis", I dalis) parašiau, kad Petronėlė mirė ir palaidota 1867 metais Kaune. O iš tikrųjų ji gyveno Varnių parapijoj, Palūkštės kaimo Beresnevičių ūky, kur, trejus metus džiova pasirgusi, mirė ir Varnių kapinėse palaidota. Štai kaip lengvai susiklaidini, nors kaip ant delno turi kitokį (Kauno, o ne Varnių) įrodymą.

Dabar gana rimtas reikalas: beveik visi Valančiaus biografai čia suklydo, rašydami apie tariamą Motiejaus staigų susirgimą Petrapily 1845 metų pavasarį. Girdi, dėl nepakeliamo ten klimato Valančius atsisakęs profesoriavimo Dvasinėje akademijoje. Čia pagalbon galėtų ateiti ekspertai medikai.

Jie galėtų paliudyti, kad chroniška — paveldėta kepenų liga (ja vyskupas ne tiek sirgo, kiek visą gyvenimą negalavo) su klimatu vargu išvis ar turi kiek ryšio. Ne kepenys ir ne klimatas parvijo Motiejų iš Petrapilio į Varnius rektoriauti, bet visai kiti dalykai. Apie tai plačiau mano parašytoje knygoje.

Beje, vyskupo Motiejaus abu užaugę broliai (Mykolas ir Feliksas) mirė ta pačia paveldėta kepenų liga. Ta pati liga visą gyvenimą kankino ir Motiejų, nuo kurios fatališkumo jis tik maldomis ir valingumu apsigynė.

Ilgai manyta, kad vyskupas teturėjo du dėdes (minėtus Gasparą ir kun. Motiejų) ir kad šateikiškių Valančių pradininkas Kazimieras jam daug tolimesnis, gal net ne giminė. Tuo tarpu tik dabar paaiškėjo, kad šis buvo vyskupo tikras ir mylimiausias dėdė, su juo nuo vaikystės labai artimai bičiuliavęsis. Viena iš pridedamų fotografijų, kaip tik dedikuojama dėdei Kazimierui, dėdienei Barborai ir jų vaikam, su labai gražiu lietuvišku užrašu. Ta pati fotografija, pelių apgraužta, rasta šiaudiniame stoge Gasparo palikuonių (mano tėviškėje), deja, ne su šiltu lietuvišku, o su gana šaltoku, trafaretiškai lotynišku dedikavimo tekstu.

Artimumą su dėde Kazimieru liudija dar vienas būdingas dalykėlis. Motiejus gerai sugyveno su Petronėle, o abu drauge su dėde Kazimieru ir jo šeima. Anuomet per jaunom mergičkom nebuvo leidžiama būti krikšto mamom ir naujagimius nešti bažnyčion krikštyti. Petronėlei Kazimieras padarė išimtį. Ji dėdės Kazimiero Kaziuką nešė krikštyti dar ne keturiolikos pati nesuėjusi.

Gana įdomi yra štai ir ši naujienėlė.

Salantų parapijos vedybų knygose vieną ir tą pačią dieną, 1795 metais vasario mėn. 3 d., užrašytos Motiejaus tėvo Mykolo ir jo sesers (vyskupo tetos) Onos vestuvės. Pirmasis tą dieną vedė Oną Stonkaitę iš Kulupėnų kaimo Kartenos parapijoj, o antroji (Ona Valančaitė, nes Valančiūtės forma anuomet dar nebuvo žinoma) išteka už Antano Gedrimo iš Nerėpų kaimo Salantų parapijoj. Taigi, brolio ir sesers vestuvės – vieną ir tą pačią dieną.

Giminės Lietuvoj rūstauja ant prof. Vc. B-kos, kad jisai vyskupo dėdę - kunigą Motiejų "padaręs" tik menku Milašaičių filialistu. O kaip jis ir tokiu galėjęs būti, jei pagal 1860 metų "Elenchus" Milašaičiai (prie Betygalos) teturėję tik koplyčią, prie kurios net nuolatinis kunigas negyvenęs. Vargu šis mokęs lotynų kalbos ir Žem. Kalvarijos gimnazijon rengęs būsimąjį vyskupą, bendravardį brolvaikį. Jo "daraktoriais" greičiausiai buvę visi trys (vyr. brolis Mykolas, Kalnalio kunigas Skalskis ir kuris iš Salantų vikarų). Arba vienas kuris iš trijų.

Vyskupo tėvas Mykolas turėjęs nedaug činšinės (nuomojamos) žemės, bet ji buvusi labai geros rūšies. Jis buvęs labai nagingas, dėl to ir pasiturintis. Platokai ūkininkų apylinkei jis buvęs ir kalviu, ir meistru (medžio), nes už jį geresnių arti nebuvę.

Pagaliau dar viena "sensacija", kurią reikėtų dar patikrinti, nors ji yra gana patikima.

Kai 1828 metais, 76 metų sulaukęs, mirė Motiejaus tėvas Mykolas (palaidotas Salantų kapinėse Gargždelėje), motina Ona liko dar nesena —58 metų našlė. Kai kurie giminės įkyriai tvirtina, kad, kiek panašliavusi, Ona Valančienė - Valončauskienė antrukart ištekėjusi už pasiturinčio Paulauskio ir išsikėlusi gyventi į visai šalimai esančią Paulauskyną. Toj sodyboj vėliau buvo Išalyno (Šalyno) dvaro - palivarko centras. Ji laisvamečiu buvo įsigijęs kažkoks Petrauskas. Tas Petrauskas turėjo aibę gražių Petrauskaičių. Jas ištekino už žymių vyrų (buv. ministerio Krikščiūno, daktaro Nainio ir kitų), o jauniausia Emilija liko neištekėjusi ir ne per seniai mirė Chicagoje. Ta Miliutė, jau 1927 metais, grįžtant iš Palangos konferencijos, gal pati nežinodama, mus suklaidino, parodydama man ir velioniui daktarui Urmanui ne tikrą vysk. Motiejaus gimtinės sodybą, o tą (Paulauskyną), į kurią jo našlė (ar ir naujai ištekėjusi) motina atsikėlė gyventi.

Anuomet ten tematėme šulinį, svirtį ir svirno pamatų likučius. O dabar iš Lietuvos gautų nuotraukų matai atnaujintą namą - muziejų, svirną, aukštą koplytstulpį ir net paminklėlį — medinę Palangos Juzės statulą.

Varniškiai yra paprašyti surasti vyskupo motinos kapą, gal ten bus ir koks nors ženklas abiejų pavardžių (Valančienė - Paulauskienė?).

Vilniškiai lituanistai bei studentai prašytini paskelbtieji "Pszegląd Ilustrowany" 1850-55 metų ar vėlesnius komplektus, gal ten ras vysk. Motiejaus nuotrauką su visa kapitula. Apie tai užuominą spaudoje savo laiku padarė Vc. B-ka. Bet niekas tokios nuotraukos niekur neranda. Nesutinku nė vieno, kurs tokią kur nors būtų matęs. Gal tokia išvis neegzistuoja? Varniuose fotografo nebuvo. Negi jie visi susibaudė kada Kaunan specialiai važiuoti pas Štrausą ir Sentrevičių, kurie du paprastai vyskupą vieną fotografuodavo . Labai būtų įdomu pamatyti tą storulį prelatą Bytautą, kuris 1856 metais pats patvinusiame upely prie Baisiogalos beveik nuskendo ir vos vyskupą Motiejų Valančių nepaskandino. Abu su visu vežimu upelin nuvirto ir dvi dienas sužeistas vyskupas gulėjo vizituojamoj klebonijoj.

Baigiant ir prie čia pridėtų nuotraukų grįžtant, turiu pažymėti, kad visos nuotraukos autentiškos, beveik visos naujai Lietuvoj iš portretų darytos. Vienas tų portretų kabo Žem. Kalvarijos bažnyčioj (dominikonai piešė savo buvusį garsiausią mokinį), kitas (kreivaakis) kabo Telšių katedros zakristijoj. Pora kitų tebekabo buvusioje Varnių katedroje. Įskaitant ir tą jauniausią. Matyt "pozavo", ką tik vyskupu pakeltas. Meldžiu į tas nuotraukas atidžiai įsižiūrėti ir palyginti — argi nerasite skirtumo tarp italo ir žemaičio?

AKADEMINIS VALANČIAUS MINĖJIMAS CHICAGOJE

Lituanistikos instituto rengiamas vysk. Motiejaus Valančiaus šimto metų mirties akademinis minėjimas įvyks Jaunimo centro kavinėje lapkričio 16 d. (kitą sekmadienį) 3 val. popiet. Paskaitas skaitys dr. Vincas Maciūnas "Žvelgiant į Valančių po šimto metų" ir Vincas Trumpa "Valančiaus derlius".

Ta pačia proga lapkričio 15 ir 16 d. (šeštadienį ir sekmadienį) Jaunimo centro apatinėje salėje vyks vysk. M. Valančiaus raštų ir įvairių su juo surištų dokumentų paroda, rengiama Broniaus Kviklio.

Visuomenė kviečiama šiame finaliniame vysk. M. Valančiaus studijiniame minėjime ir pagerbime gausiai dalyvauti.

Nužudymas — neblogas rašytojo darbo įvertinimas

JURGIS GLIAUDA

"Draugo" skaitytojai neseniai skaitė mano reportažą apie ruso rašytojo, disidento Vladimiro Voinovičiaus Paryžiuje išleistą romaną "Kareivio Čonkino gyvenimas ir nepaprasti nuotykiai". Atpasakojęs romano turinį, rašiau, kad autorius, susilaukęs administracinių represijų, buvo išmestas iš Sovietinių rašytojų sąjungos. Tokiu būdu jo raštus uždrausta spausdinti. Būdamas bedarbis rašytojas, jis netenka savo darbo knygelės. Jis perkeliamas į "veltėdžių" kategoriją. Tokiems darbą parūpina atitinkamos įstaigos. Ištremti iš savo gyvenamos vietos, kaip V. Voinovičius iš Maskvos, jie privalo "įsidarbinti" kur nors šiaurėje arba už Uralo. Nepataisomas "veltėdžiavimas" nuveda į priverčiamojo darbo stovyklą.

Šitokioje padėtyje dabar yra rašytojas V. Voinovičius. Jis kažin kaip užsikabino už staliaus darbo tol, kol atitinkama artelė ji galės toleruoti. Ilgos tolerancijos laukti netenka. Žmogaus teisių gynybos draugija (buveinė Frankfurte prie Maino) jau praneša, kad prieš V. Voinovičių pajudėjo didelis ir sudėtingas KGB aparatas. Rašytojas kviečiamas "kryptingiems" pokalbiams. Tokie pokalbiai ilgi, po porą valandų. Pokalbių tikslas — įrodyti rašytojui, kad sutikęs su tam tikrais kompromisais, jis galės grįžti į Sovietinių rašytojų sąjungą, jo raštai bus spausdinami, jis gyvens iš savo profesijos pajamų, iš savo talento ir, plius, nuolaidų valdžios pageidavimams.

Tokia yra be galo įdomi, spalvinga ir tragiška epopėja kiekvieno kūrybos žmogaus totalitarinio režimo replėse. Politinė policija nustato kūrybinio reiškimosi siužetus ir kūrybos metodus. Taip, visiškai paprasta būtų sovietiniam politinės policijos "darbuotojui" įspėti kokį nors iševiškąjį meistrelį, įsigeidusį likti Vilniuje: "tamsta kūrei madonas ir rūpintojėlius, o pas mus gerai gyvensi iš melžėjų ir kolūkiečių. Prie progos galėsi atsigaivinti folkloro siužetukais".

1952 metais, rašydamas romaną "Ora pro nobis" (psl. 123), dėsčiau tezę, dėl kurios šiomis dienomis kaunasi rašytojas V. Voinovičius ir KGB "darbuotojai". Tada aš vaizdavau politinės policijos pareigūno Vaitkūno tezę, kurią jis mėgino įtikinėti ir ja prievartauti labai nesukalbamą rašytoją Šatrį. Vaitkūnas tvirtino: "Dešimtys kūrėjų suprato gyvenimo naujovę ir rado savo tikrąjį kelią. O rasti tą kelią taip nesudėtinga, tik perjungti bėgius, ir traukinys rieda kitu keliu... Perjunkite bėgius, tai tikrai jums nesunku. Jūs ne grafas, ne aristokratas. jums senų herbų deginti nereikia. Jūs galite būti mūsų. Duokite mums romaną, kur veikėjų siekiai ir jų aukojimosi tikslas yra ateinąs pasaulinio komunizmo triumfas".

Tokio indoktrinacinio marazmo ženkle buvo pokalbiai su rašytoju Vladimiru Voinovičium maskvinio viešbučio "Metropol" kambaryje. Rašytojas yra kietas riešutas. Protestuodamas prieš jo kvietimus į "Metropolį", prieš jo smegenų plovimą ir psichinį prievartavimą, jis parašė laišką KGB pirmininkui Andropovui. Tas Andropovas, vadovaująs KG B ir Gulagų mašinerijai, gyvena vienuose namuose su L. Brežnevu, vienu aukštu žemiau. Pasiskirstymas aukštais tam tikruose sovietinių vadų gyvenamuose namuose nusako ir pareigūno rangą.

V. Voinovičiaus nuorašas pateko į Vakarų Vokietiją. Ir sakykite man, ar aš, kaip autorius turiu triumfuoti, kad KGB "darbuotojai" Petrovas ir Zacharovas kalbėjo su rašytoju V. Voinovičium romano "Ora pro nobis" politvadovo Vaitkūno posakiais, ar, kaip kūrybinės laisvės apologetas, turiu vaitoti, kad toks pokalbis ir šiomis dienomis vyksta maskviniame "Metropolyje?"

Rašo V. Voinovičius:

"Esu aš liberalas. Tai yra žmogus, pagal niekinantį Lenino nusakymą, kuris kaulija iš valdžios reformų, arba dar "ko nors". Aš galvojau, jeigu mane spausdins po mano publikacijų Vakaruose mano gimtoje šalyje, bus ne visai jau bloga... Kūrybinės laisvės rėmeliai šiek tiek paplatės..."

Bet taip nebuvo. KGB žmonės pastatė kai kurias sąlygas. Visų pirma, kaip atsimena "Draugo" skaitytojai, kareivio Čonkino epopėjoje kažkoks kolchozinis išradėjas planavo sukergti pomidorą su bulve, išauginti naują hibridą ir pavadinti jį pasaulinio komunizmo pergalei pagerbti vardu "Puks". Rusų kalba, ir pirmas raides sudėjus, "puks" reikštų "kelias į socializmą". Tad, prašau nesusijuokti, "Metropolio" kambaryje KGB žmonės griežtai pareikalavo, kad hibridą "puks" rašytojas iš savo romano išmestų. Tai buvo pagrindinė jo sąlygotos amenstijos sąlyga!

— Išmeskime "puksą" ir pradėkime naujus, vaisingus santykius, — įtikinėjo, kaip sarkastiškai pastebi rašytojas, jo nauji "gerbėjai" iš KGB gretų.

— Aš pasiūliau pradėti savo grįžimą į sovietinę literatūrą mano rinktinių veikalų publikacija, — dėsto tardomas autorius, — ką jie man žadėjo ir tuo tarpu prašė vardinti daugiau pavardžių, daugiau kalbėti apie mano pažįstamus. Jie stengėsi man teigti, kad viską žiną apie mane, bet aš supratau, kad jie nežino nieko, išskyrus pagautus telefoninius pasikalbėjimus.

Tardytojai itin įdėmiai klausinėjo apie Voinovičiaus ryšius su užsieniu, ir autoriaus atvirumas buvo jo sovietinio publikavimo sąlyga. Dabar duodame autentišką autoriaus tekstą. Tą laišką, kaip minėta, jis nusiuntė Andropovui:

(Nukelta į 4 psl.)

Tel. PR 8-3229
DR. ANNA BALIUNAS
2858 West 63rd Street
AKIŲ, AUSŲ, NOSIES IR GERKLĖS LIGOS
Valandos pagal susitarimą

DR. K. G. BALUKAS
Akušerija ir moterų ligos
Ginekologinė Chirurgija
6449 So. Pulaski Road (Crawford Medical Building) Tel. LU 5-6446
Priima ligonius pagal susitarimą
Jei neatsiliepia, skambinti 374-8012

DR. VL. BLAŽYS
PLAUČIŲ IR VIDAUS LIGOS
Marquette Medical Center
6132 So. Kedzie Ave.
Val.: pirmad., antrad. ir ketvirtad. 6 iki 7:30 val. vakaro.
Šeštad. nuo 1 iki 3 val.
Pagal susitarimą.
Ofiso telef. WA 5-2670
Rezid. tel. WAlbrook 5-3048

Tel. ofiso HE 4-5849, rez. 388-2233
DR. PETER T. BRAZIS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
2434 West 71st Street
Val. pirm., ketv. 1 iki 6 popiet, antrad., penkt. 1-5, treč. ir šešt. tik susitarus.

Dr. Ant. Rudoko kabinetą perėmė
DR. EDMUND E. CIARA
OPTOMETRISTAS
2709 West 51st Street
TEL. GR 6-2400
Val.: pagal susitarimą: pirmad. ir ketv. 1—4 ir 7—9; antrad. ir penktad. 10—4, šeštad. 10—3 val.

Ofs. tel. 735-4477 Rez. PR 8-6960
DR. E. DECKYS
GYDYTOJA IR CHIRURGĖ
Specialybė — Nervų ir Emocinės Ligos
CRAWFORD MEDICAL BUILDING
6449 So. Pulaski Road
Valandos pagal susitarimą

Rezid. tel. — GI 8-6873
DR. W. M. EISIN-EISINAS
AKUŠERIJA IR MOTERŲ LIGOS
GINEKOLOGINĖ CHIRURGIJA
6132 So. Kedzie Ave., WA 5-2670
Valandos pagal susitarimą. Jei neatsiliepia, skambinti: MI 2-0001.

Tel. — BE 3-5893
DR. A. B. GLEVECKAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Specialybė Akių Ligos
3907 West 103rd Street
Valandos pagal susitarimą

Ofiso telef. PR 8-2220
DR. JANINA JAKŠEVIČIUS
JOKSA
VAIKŲ LIGOS
2656 West 63rd Street
Pirmad., antrad., ketvirtad., ir penkt. nuo 12 iki 3 val. ir nuo 5 iki 8 val. vak, šeštad. nuo 1 iki 4 val.

Ofs. PO 7-6000 Rez. GA 3-7278
DR. A. JENKINS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
3844 West 63rd Street
Valandos pagal susitarimą

DR. K. A. V. JUCAS
489-4441 — LO 1-4605
jei neatsiliepia 561-1070
ODOS LIGOS — CHIRURGIJA
Ofisai: 1002 No. Western Avenue.
5214 No. Western Avenue
Valandos pagal susitarimą

Visi telefonai 652-1381
DR. F. V. KAUNAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
1407 So. 49th Court, Cicero
Val. kasdien 10-12 ir 4-7. Trečiad ir šeštad. tik susitarus.

Tel. ofiso ir buto OLympic 2-4159
DR. P. KISIELIUS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
1443 So. 50th Avenue, Cicero
Kasdien 1-3 val. ir 6-8 val. vak. išskyrus trečiadienius.
Šeštadieniais 12 ir 4 val. popiet

Tel. REliance 5-1811
DR. WALTER J. KIRSTUK
(Lietuvis gydytojas)
3925 West 59th Street
Val.: pirmad., antrad., ketvirtad. ir penktad. nuo 12-4 val. p. p. 6-8 val. vak. Šeštad. 12-2 val. p. p. trečiad. uždaryta.

DR. IRENA KURAS
GYDYTOJA IR CHIRURGĖ
KŪDIKIŲ IR VAIKŲ LIGOS
SPECIALISTĖ
MEDICAL BUILDING
7156 South Western Avenue
Valandos: Kasdien nuo 10 val. ryto iki 1 val. popiet.
Offiso telef. RE 7-1168
Rezid. telef. 239-2919.

Ofiso HE 4-1818. Rez. PR 6-9801
DR. J. MEŠKAUSKAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Specialybė vidaus ligos
2454 West 71st Street
(71-os ir Campbell Ave., kampas)
Val.: pirmad., antrad., ketv. ir penkt. Nuo 3 iki 7 val. p. p.
Tik susitarus

Tel. — 282-4422
DR. ROMAS PETKUS
AKIŲ LIGOS — CHIRURGIJA
Ofisai.
111 N. WABASH AVE.
4200 N. CENTRAL AVE
Valandos pagal susitarimą

DR. FRANK PLEČKAS
OPTOMETRISTAS
(Kalba lietuviškai)
2618 W. 71st St. — Tel. 737-5149
Tikrina akis. Pritaiko akinius ir "contact lenses"
Val. pagal susitarimą. Uždaryta treč.

DR. LEONAS SEIBUTIS
INKSTŲ, PŪSLĖS IR PROSTATOS CHIRURGIJA
2656 W. 63rd Street
Val. antrad. nuo 1-4 popiet ir ketv. nuo 5-7 vakare
Ofiso tel. 776-2880; rez. 448-5543

DR. J. J. SIMONAITIS
GYDYTOJAS
Adresas: 4255 W. 63rd Street
Ofiso telef. RE 5-4410
Rezidencijos telef. GR 6-0617
Valandos: pirmad., antrad., ketvirtad. ir penktad. nuo 1 iki 3 val. popiet.

DR. VYT. TAURAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Bendra praktika ir moterų ligos
Ofisas ir rez. 2652 W. 59th St.
Tel. PRospect 8-1223.
Ofiso val.: Pirm., antr., treč. ir penkt. nuo 2 iki 4 val. ir nuo 6 iki 8 v. v. šeštad. 2-4 val. popiet ir kitu laiku pagal susitarimą.

Ofiso tel. HE 4-2123. Namų GI 8-6195
DR. V. TUMASONIS
CHIRURGAS
2454 West 71st Street
Val.: pirm., antrad. ketv. ir penktad. 2-5 ir 6-7 — Iš anksto susitarus

Tel. Ofiso PR 6-6446
DR. F. C. WINSKUNAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
3107 West 71st Street
Valandos: 1-6 val. popiet.
Treč ir šeštad., pagal susitarimą

Ofiso tel. 586-3166; namų 636-4850
DR. PETRAS ŽLIOBA
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
6234 S. Narragansett Avenue
Val.: pirm., antr., ketv. 2-5 ir 6-8, penktad. 2-5, šeštad. pagal susitarimą

Perskaitę "Draugą", duokite jį kitiems.

Vienas iš geriausių pasaulyje

Taip sako apie lietuviškąjį ekslibrisą jų kolekcionierius Gintautas Vėžys, su kuriuo čia kalbamės

Gintautas Vėžys su dukrele Vaiva

Lapkričio 14 d. (ateinantį penktadienį) 7 val. vak. M.K. Čiurlionio galerijoje, Jaunimo centre, Chicagoje, atidaroma lietuviškojo ekslibriso paroda: išstatoma Gintauto Vėžio ekslibrisų kolekcija. Parodą atidarius, Jaunimo centro kavinėje 8 val. vak. kultūrinė vakaronė taipgi bus skirta pašnekesiui apie lietuviškuosius ekslibrisus. Tokia proga manome, jog tiek parodos lankytojams čikagiečiams, tiek aplamai visiems bus įdomu šiek tiek daugiau sužinoti apie šiandienį lietuviškąjį ekslibrisą ir parodos "kaltininko" Gintauto Vėžio ekslibristinį užsidegimą. Jį čia tad ir užkalbiname.

— *Kada pradėjote domėtis ekslibrisais ir kokia buvo pirminė priežastis ar paskatas tos, kaip atrodo, nevėstančios jų meilės?*

— Susidomėti ekslibrisu, mano nuomone, reikia dviejų pagrindinių priežasčių: knygų meilės ir rinkimo manijos. Jau nuo pat pradžios mokyklos metų mėgau skaityti ir tėvo knygų spintoje buvau užėmęs pora lentynų savo knygoms. Rinkimas, kaip tais laikais buvo madoje, prasidėjo su pašto žneklais, vėliau peteliškių, vabzdžių ir įvairių augalų rinkimu ir džiovinimu gamtos būreliui gimnazijoje. Įsikūrus ir baigus mokslus Amerikoje, viskas įgavo rimtesnes formas: susikaupė biblioteka, pradėjau dirbti Algimanto Mackaus knygų leidimo fonde, kolekcionavimas perėjo į senus Lietuvos žemėlapius ir litografijas, susidomėjau medaliais. 1969 m. lankydamasis Lietuvoje, susipažinau su keletu dailininkų, rašytojų, parsivežiau nemažai nuostabių grafikos darbų. Vėliau, susirašinėjant, kilo mintis užsisakyti sau ex libris. Viename laiške parašiau, kad esu susidomėjęs ekslibrisais, kad norėčiau užsisakyti sau vieną ir ar priimta turėti sau ekslibrisų iš skirtingų dailininkų. Po kurio laiko gavau iš vieno dar nepažįstamo dailininko 10 jo darbo ekslibrisų su maloniu prierašu, tuoj po to iš kito dailininko dvi siuntas su 50 įvairių ekslibrisų ir staiga pasijutau berenkąs ekslibrisus.

O apie "nevėstančią ekslibrisų meilę" pakalbėsime už kokių 20-ties metų, nes po penkerių ekslibrisų rinkimo metų dar jaučiuosi kaip "jaunavedis".

— *Kokiais būdais ir priemonėmis vis didinate savo ekslibrisų rinkinį? Ar specialiai užsakote dailininkams, ar įsigyjate mainais, ar perkate iš tokių pat aistringų rinkėjų, ar kaip nors kitaip juos žvejojate?*

— Ekslibrisus renku visais galimais būdais. Kadangi didesnė dalis knygos ženklų kūrėjų gyvena Lietuvoje, ir užsienio valiuta jiems neprieinama, knygos ir informacija iš Vakarų Europos

Vytautas O. Virkau — Ex libris

sunkiai įsigyjama, nebent kas nors čia jas nuperka ir jiems pasiunčia. Tokia mainų prekyba abipusiškai priimtina: aš praturtinu savo kolekciją, o jie geriau susipažįsta su meno ir literatūros milžinais ir naujosiomis kryptimis. Su išeivijos ekslibristais būna visaip: iš draugų dailininkų jų ekslibrisus gaunu daugiausia už gerą žodį, su kitais, kolekcionieriais dailininkais keičiuosi, iš trečių, su kuriais nėra mainų pagrindo, perku. Žmonės, kurie įsigyja ekslibrisus savo bibliotekoms, mielai duoda vieną kitą kopiją draugams ir rinkėjams. Galų gale, pradėjus ką nors rinkti, žodis pereina per žmones, kad tas ir tas renka ekslibrisus ar meno darbus ar medalius. Kuo įdomesnis ar retesnis renkamas daiktas, tuo toliau žodis nueina. Ir tada laiks nuo laiko renkamieji objektai patys pas tave ateina: — štai, gavau, radau, užtikau, aš nerenku — ar nori? — Žinoma, kad noriu!

— *Kiek aplamai jau turite ekslibrisų sukaupę savo rinkinyje? Ar ribojatės tik lietuviškaisiais (lietuvių dailininkų ir lietuviškomis temomis) ekslibrisais, ar renkate juos visu pasauliniu pločiu?*

—Savo rinkinyje ribojuos grynai lietuviškais ekslibrisais ir linkstu daugiau į modernius pokarinius ekslibrisus. Lietuvišku ekslibrisu laikau lietuvio dailininko sukurtą knygos ženklą bet kam, net ir ne lietuviui. Šį apibrėžimą taikau tik moderniam ekslibrisui, dėl senų istorinių jau kita kalba, jau galima ginčytis.

Savo rinkinyje jau turiu daugiau kaip 1000 lietuviškų ekslibrisų. Pasauliniu mastu ekslibrisų nerenku, pasitenkinu tik informacine medžiaga: knygomis, vienu kitu straipsniu, žurnalu, kai kuriais katalogias, bet gautus ekslibrisus neišmetu, tinka mainams.

Turiu užmetęs akį ant erotinių ekslibrisų, bet toje srityje dar nieko rimto nepasiekiau. Artimoje ateityje žadu pradėti rinkti latviškus ir estiškus ekslibrisus jau vien tik dėl to, kad domiuosi Pabaltijo kraštais, kad esame sujungti to paties likimo ir kad per mažai kreipiame dėmesio vieni į kitus.

— *Kaip juos savo pastogėje laikote: ar dedate į kokius specialius albumus, ar įrėminate ir puošiate kambario sienas? Kaip juos savo rinkinyje, kad lengviau būtų rasti, grupuojate: pagal autorius, temas bei techniškuosius atlikimo būdus?*

— Ekslibrisus laikau specialiuose albumuose. Jie klijuojami popierinėmis sankabėlėmis ant juodo popieriaus lapo po 2 - 4 ant lapo (priklauso nuo ekslibrisų dydžio). Lapas apsaugomas permatoma plastika ir įsegamas su 20—30 kitų lapų į trijų žiedų albumą. Ekslibrisai grupuojami pagal dailininkus, kai kurie turi individualius albumus, tų kurių turiu mažiau —grupuoju po kelis į albumą. Savo bute esam įsirėmavę ir iškabinę ant sienų tik apie dešimtį favoritų. Likusi erdvė užimta kitais meno kūriniais.

— *Kur jau viešai esate išstatę savo rinkinį? Kaip vertinate publikos domėjimąsi jais? Kokie nugirsti atsiliepimai?*

— Ateinanti paroda bus jau šeštoji mano rinkinio paroda. Pirmoji buvo per Santaros-Šviesos suvažiavimą 1973 m. rugsėjo mėn. 6 - 9., Tabor Farm, Mich. Antroji George Williams College Library, 1974 m. vasario 18 — kovo 15 d., Downers Grove Ill., kiek mažesnės apimties dėl patalpų stokos, 14 dailininkų, apie 200 darbų. Trečioji

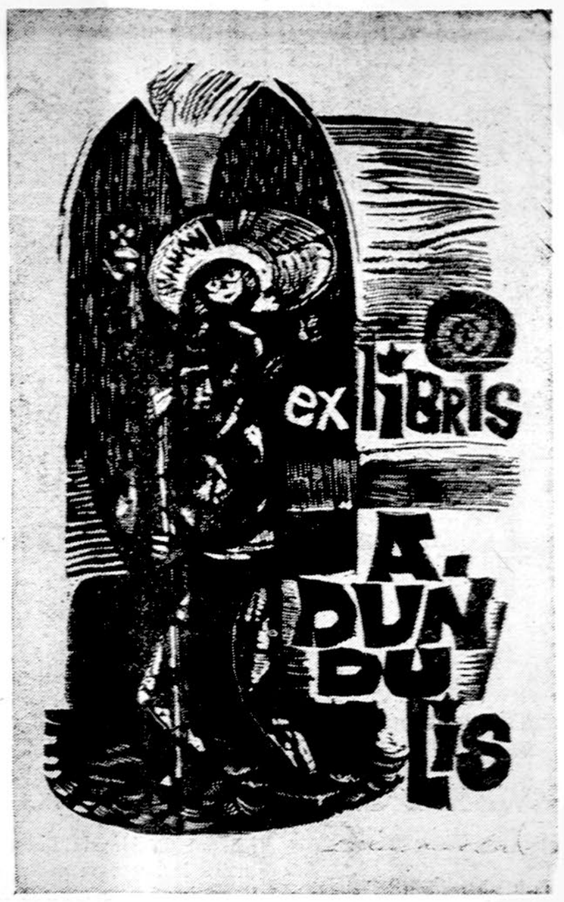

Algirdas Kurauskas — Ex libris

paroda irgi mažesnės apimties Ann Arbor, Mich. 1974 m. kovo 29—31 d. suruošta Michigano universitete studijuojančių lietuvių studentų. Ketvirtoji Chicagos Balzėko Lietuvių kultūros muziejuje 1974 m. balandžio 17 d. — gegužės 10 d. Eksponavau 41 dailininko apie 350 ekslibrisų. Paroda buvo paminėta ir vietinėje amerikiečių spaudoje. Penktoji —Chicagos miesto centrinėje bibliotekoje 1974 m. visą spalio mėnesį. Paroda buvo skirta grynai amerikietiškai publikai su Lietuvos žemėlapiais ir kita informacine medžiaga. Buvo eksponuota 43 dailininkai su 400 darbų. Anot bibliotekos vadovybės pranešimų, tai buvo viena iš geriausių parodų, ruoštų bibliotekos patalpose. Asmeniškai buvo malonu matyti visą amerikietišką skerspiūvį, studijuojantį lietuvišką ekslibrisą, nuo jaunų studentų, paskubom darančių įdomesnių darbų škicus, iki pagyvenusių žilų ponų, tyrinėjančių per padidinamą stiklą kai kurias puikias miniatiūras. Kaip iš amerikiečių, taip ir iš lietuvių pusės teko girdėti daug gražių žodžių apie aukštą meninį lietuviško ekslibriso lygį, bet iš kitos pusės buvau nustebintas daugelio nežinojimu, kas yra ekslibrisas.

—*Kiek ekslibrisų ir kurių dailininkų pramatote šį kartą parodyti M.K. Čiurlionio galerijoje, Jaunimo centre, Chicagoje, ateinantį penktadienį (lapkričio 14 d.) atidaromoje Jūsų rinkinio parodoje?*

— Ši paroda bus žymiai didesnė negu praėjusiais metais Chicagos Centrinėje bibliotekoje, nes per metus papildžiau savo kolekciją naujais darbais ir naujais dailininkais.

Šiuo metu, atsakant į klausimus, dar galutinai nežinau, kokios apimties bus ši paroda, nes dar laukiu atsakymo iš poros asmenų. Aplamai paėmus, numatau eksponuoti apie 50 dailininkų su maždaug 500 darbų. Didesnė dalis dailininkų bus iš Lietuvos, bet, palyginus su paskutiniąja paroda, išeivijos dailininkai yra žymiai daugiau atstovaujami: be Žibunto Mikšio, ir Vytauto Virkau, kurie anksčiau buvo vieninteliai atstovai, dar pasirodys Viktoras Petravičius, Antanas Tamošaitis, Algirdas Kurauskas, Juozas Sodaitis, nauja ekslibristė, dar tik šįmet pradėjus juos kurti, Henrieta Vepštienė ir porą kitų su pavieniais darbais. Iš Lietuvos dailininkų bus išstatyti tarptautinių parodų laureatai: Gražina Didelytė, Stasys Eidrigevičius, Saulė Kisarauskienė, Vincas Kisarauskas, Antanas Kmieliauskas.

Taip pat bus rodomi ir kiti stiprūs ekslibristai kaip Petras Repšys, Valentinas Antanavičius, Rimtas Tarabilda, Valerijonas Jucys, Lietuvos ekslibriso veteranas Gerardas Bagdonavičius, Vladislovas Žilius, Vytautas Kalinauskas, Algis Švažas, Bronius Uogintas, Jr. ir kiti. Yra Lietuvoje ir daugiau talentingų ekslibristų, kurių darbai šioje parodoje nebus rodomi arba tik bus rodoma po vieną. Tai nereiškia, kad jie yra prastesni menininkai. Tai tik reiškia, kad iki šiol nepavyko sueiti su jais į kontaktą ir įsigyti jų darbų.

— *Kaip aplamai vertinate šiandieninį lietuviško ekslibriso lygį? Ar jis turi kokį išskirtinį veidą, lyginant su kitų tautų ekslibrisais?*

— Šių dienų lietuviškas ekslibris yra vienas iš geriausių pasaulyje. Tai rodo ne tik kasmet tarptautinėse ekslibrisų parodose lietuvių laimimos pirmosios premijos ir garbės medaliai, bet ir kolekcionierių rodomas dėmesys, skaitomos paskaitos, leidžiamos apie juos knygos. "Modernūs lietuviški ekslibrisai priklauso prie įdomiausių kiekvieno gero rinkinio darbų." — sako Klaus Roedel, žymus ekslibrisų rinkėjas, ekspertas ir meno mylėtojas, danas kurio leidykla EXLIBRISTEN išleido jau šešis leidinius apie lietuvius ekslibristus. Jo nuomone, geriausi ekslibristai yra daromi lietuvių, čekoslovakų ir lenkų. Lietuviški ekslibrisai pirmauja savo naujomis idėjomis, naujų formų ieškojimu, originalumu, modernia spalvota grafika, kartais net abstrakčiais ieškojimais. Dalis tokių ekslibrisų nustoja praktiškos ir pritaikomosios reikšmės, nes juos labai sunku reprodukuoti ir klijuoti į knygas, jie palieka vien tik gražūs meno darbai arba dailininko pagarbos ar draugystės pareiškimas kitam asmeniui.

Lietuviškas ekslibrisas skiriasi nuo kitų ir tikrai turi savitą veidą, bet tą veidą labai sunku apibrėžti bendrai visiems kūrėjams ir ne pas visus jis vienodai matomas ar jaučiamas. Gal būt, tai lietuviško liaudies meno įmantrus įpynimas ir panaudojimas, gal būt, tai lietuviška lyriška prigimtis arba ne visiškas atitrūkimas nuo gamtos, gal būt, tai ir kiti apsireiškimai, kurių aš nebepajaučiu.

— *Kas iki šiol yra paskelbta apie lietuvišką ekslibrisą, ar yra išleista kokia knyga ar studija apie moderniuosius mūsų ekslibristus?*

— Pirmoji studija apie lietuvišką knygos ženklą buvo P. Galaunės 1926 m. "Tautoje ir žodyje" IV, o vėliau ir atskira knygele išleista "Ex-librisas Lietuvoje (XVI - XX šimtmečiai)". Ši knyga dar ir šiandien yra aktuali ir nepraradusi savo vertės,

(Nukelta į 4 pusl.)

Gražina Didelytė — Ex libris

Vytantas Kalinauskas — Ex libris

Domicelė Tarabildienė — Ex libris

Viktoras Petravičius — Ex libris

Vladas Šlaitas

TIK VIENĄ KARTĄ

Tik vieną kartą leista pagyventi.
Taigi turiu gyventi ir gyventi.
Gyventi taip,
kad vasaros dangus
ir tavo meilė degtų mano meilėje.

ESU BUVĘS TAVO VIENATVĖJE

Esu kaip oras,
Esu visur,
bet neužimu vietos niekur.
Taip man geriausia.
Net ir vasaros naktį
Esu buvęs tavo vienatvėje, tavo svajonėse,
tačiau tai yra tiktai mano širdies privilegija.
Turiu būti labai skaistus,
nes tiktai labai skaisčios
širdys gali gyventi širdies amžinoj draugystėje.

RUDENĖJANT

Per pietus
dideli drambliai griuvinėdami danguj vaikščioja.
Tai buvo vasarą.
O dabar,
rudenėjant,
pasirodo danguj tiktai smulkūs pūkiniai debesys,
kurie primena man nereikšmingą mano gyvenimą.

Daugelį metų praleidau debesų karalystėje,
o dabar nusileidau žemėn ir vaikštau miesto šaligatviais.
Ir tačiau yra tūkstantį kartų geriau gyventi debesų karalystėje,
negu vaikščioti cementiniais miesto šaligatviais,
nes po daugelio metų,
kuriuos praleidau svajonėse,
man toks baisiai nemielas ir svetimas miesto triukšmas.

APIE BAIMĘ SENATVĖJE

Žmogus pasensta, ir žmogaus vietoje
pasilieka tiktai jo buvusio vaizdo šešėlis.
Visa,
kas buvo gera žmogaus gyvenime,
pasilieka vandens paviršiuje,
taipgi visa,
kas buvo negera žmogaus gyvenime,
pasilieka vandens paviršiuje.
Jeigu žmogaus gyvenime
buvo daugiau negerų dalykų,
negu gerų dalykų,
tai tada ir vadens paviršius būna tamsus ir pajuodęs,
ir tiktai varnos
skraido virš patamsėjusio tvenkinio vandenio,
Baimė ir pataikavimas
viešpatauja virš vandenio.
Ir išgąsdintos varnos,
kurios niekur negali pabėgti nuo savo šešėlio.

Vincas Kisarauskas — Ex libris

Pilna salė kiškių, saulių ir šypsenų

NIJOLĖ JANKUTĖ

Todėl verta buvo ten nueiti ir, valandai kitai nuo pečių numetus kasdienybę, pasivaikščioti tyros fantazijos krašte, kur visos spalvos vaivorykštinės, visi žvėreliai kiškučio švelnumo, o visi veideliai šypsosi. Kalbu apie laisvojo pasaulio mažųjų lietuviukų piešinių ir tapybos parodą, surengtą vaikų laikraštėlio "Eglutės" 25-rių metų jubiliejaus proga, Jaunimo centre, Chicagoje.

Tokia paroda buvo pirmoji išeivijos istorijoj. Joje dalyvavo 278 vaikai iš JAV, Kanados, Argentinos, Australijos ir Italijos su 380 piešinių. Jaunųjų menininkų amžius — nuo 3-jų iki 14 metų.

Mes, suaugėliai, esame taip pripratę prie savojo pasaulio dviprasmiškų kalbų, dirbtinių šypsenų ir apskaičiuoto žavesio, kad nebeįsivaizduojame tyros ir atviros tikrovės. Todėl, įžengę šion parodon, patenkame lyg į kitą, pamirštą nuostabią dimensiją, nemeluoto jausmo, nežabotos fantazijos, neapribotos išraiškos kraštą. Čia žiūrovą pasitiko pasakų žvėreliai ir sapnų gėlės, per kraštus bėgančios spalvos, nuostabios formos ir visai realistiški žmogiukai su linksmiausiomis šypsenomis. Čia ant keistų kalnų stovėjo lengvai atpažįstamos Gedimino pilys, tobulai blondinės lietuvaitės nešė margiausias puokštes ir net velykinių kiškių krūtinės puošė žodis "Lietuva". O kiek didelių ir mažų trispalvių! Kiek Vyčių!

Žiūrint į tą, gal ir ne taip jau menišką, bet nuoširdų lietuviškumo margumyną, atkeliavusį iš įvairių JAV valstijų, iš Italijos ir net tolimos Australijos, su nuostaba ir pagarba galvoji apie tuos tėvus ir mokytojus, kurių dėka mažieji piešėjai jaučia savo šaknis...

Sustodamas prie tų paveikslų, paveikslėlių, paveiksliukų, negalėjai nesistebėt vaiko fantazijos turtais, spalvų deriniais ir žavinčiu nuoširdumu.

Natūraliausi "menininkai" — — patys mažiausieji — 3-6 metų grupė. Jų kūryboj viskas spontaniška, gyva ir tikra. Jų žmonės — keli drąsūs brūkšniai ir burbuliukas, tačiau kokios išraiškos ir kokios šypsenos! Jiems juokiasi namai, bokštai ir medžiai; visos linijos juda ir visos spalvos susilieja į šypsančias saules.

Antroji, 7-10 metų grupė santūresnė. Čia piešinukai kartais turi vardus; dažniau vaizduojamas žmogus ir gyvuliukai. Fantazija spalvinga ir laki, bet jau žymu skaitytų, girdėtų, filme matytų pasakų įtaka.

Trečiosios, 11-14 metų grupės piešiniai labiau apvaldyti, temos daugiau realistinės. Bet ir bandymas kopijuoti, piešti "gražiai", sekant knygų paveikslus, taip pat ryškus. Deja, tas "gražus" piešimas nebeturi fantazijos, spontaniškumo ir meniškumo. Gerai, kad tokių "sutramdytų", "nudailintų" piešinių parodoje nebuvo daug.

Visoms amžiaus grupėms paskirta po tris premijas: 3-6 m. grupės laimėtojos: L. Ancevičiūtė (puikių spalvų mergytė su gėlėmis), D. Grigaitytė ir A. Tijunelytė.

7-10 m. grupės laimėtojai: G. Vazbytė (realistinis ruduo), D. Ivanauskaitė (dėmesio vertas natiurmortas) ir G. Šimaitis.

11-14 m. grupės laimėtojos: V. Rastonytė (fantastiškas, tikrai "vaivorykštinis" triptikas, primenąs šimoniškas saulėtas vaikystės pasakas), L. Sidrytė ir K. Juzaitytė.

Nors visi parodos dalyviai gavo specialius pažymėjimus, tačiau, be minėtų laimėtojų, ne vienas piešėjas dar būtų buvęs vertas dovanų, kaip pvz. Monika Vygantaitė (puikių spalvų, gyvastingas, išraiškingas "Tau, Mamyte"), ar Julė Ivanauskaitė, ar R. Žilionis (pilies modelis).

Dovana, pažymėjimas —svarbi paskata vaikui, tačiau, gal būt, svarbiausia tai, kad ši ypatinga paroda įvyko. Mažieji "Eglutės" skaitytojai štai išėjo viešumon su savo kūryba, ir jų piešiniai pradžiugino ne tik mamą, tėtę, bet mus visus. Ir pradžiugino, ir nustebino ne vienu gražaus talento pumpuru. O paroda tokiems pumpurams lyg mažas šiltadaržis, kuriame pradeda skleistis žiedai. Todėl didelis ačiu šios neįprastos ir nepaprastos parodos komiteto nariams (G. Meiluvienei, E. Abelkienei, O. Gradinskienei, dail. P. Kaupui, dail. Marčiulionienei ir M. Remienei), įdėjusiems daug nuoširdaus darbo, kad tie visi kiškiai, žmogiukai ir šypsančios saulės būtų kuo dailiausiai įrėminti, sugrupuoti, skoningai išdėstyti mūsų pasigėrėjimui.

Tačiau jokie žodžiai vis dėlto negali išsakyt padėkos N.P. Marijos seserims, leidėjoms "Eglutės", po kurios žaliomis lietuviško žodžio šakelėmis auga mūsų mažieji skaitytojai, rašytojai ir menininkai, duodami vilčių ateičiai.

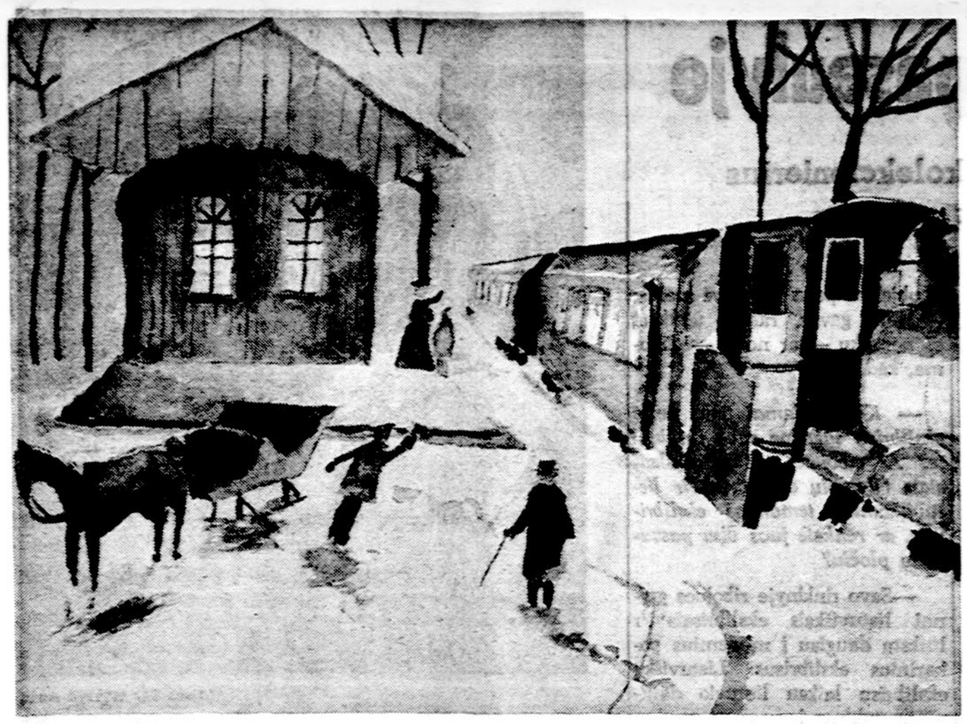

Laima Sidrytė (13 metų) Kelionėn palydint (akvarelė)

VIENAS GERIAUSIŲ PASAULYJE

(Atkelta iš 3 pusl.)

nors ir virtusi muziejine retenybe, jau vien tik dėl to, kad tai ir pasiliko vienintele lietuvių kalba knyga apie mūsų ekslibrisus. Lietuvoje dail. Vincas Kisarauskas yra surinkęs daug medžiagos ir paruošęs išsamią studiją apie lietuvišką ekslibrisą ir jo istoriją, bet ši knyga, nors ir buvo žadėta 1973 metams, dėl man nežinomų priežasčių dar nepasirodė. Estai ir, jei neklystu, latviai tokius leidinius jau turi. Čia būtų gera dirva išeivijos entuziastams ir leidėjams pasireikšti ir išvystyti sveiką konkurenciją, kaip kad prieš kelerius metus atsitiko su Lietuvos Statutu, kuri, nors ir netobulą, Chicagoje išleido Algimanto Mackaus knygų leidimo fondas, o Lietuvoje, jau į spaustuvę tuo pačiu laiku atiduotas, dėl kultūrinių represiių taip ir nepasirodė.

Išeivijoje yra išsamus Vitolio Vengrio straipsnis apie lietuviškus ekslibrisus Metmenų 27 nr., taipgi pokalbis su juo "Draugo" kultūriniam priede š.m. birželio 7 dienos laidoje. Taip pat jis su londoniškiu Alfredu Pusarausku ruošia ir knygą ta pačia tema. Vakarų Europoje olandas kolekcionierius Jan Rhebergen yra rašęs žurnale "Exlibris — Wereld" apie Lietuvos ekslibrisą, o anksčiau minėto dano Klaus Roedel leidykla EXLIBRISTEN yra išleidusi du leidinius apie Vincą Kisarauską (Nr. 39 ir 92), po vieną apie Valerijoną Jucį (Nr. 58), Alfonsą Čepauską (Nr. 67), Saulę Kisarauskienę (Nr. 87) ir bendrą apžvalgą "Exlibriskunsten i Litauen" (Nr. 97). Jo leidiniai yra keliakalbiai, dažniausiai danų, vokiečių ir anglų kalbomis. Dar prieš šių metų pabaigą šioj leidykloj pasirodys studija apie čikagiškį ekslibristą Vytautą O. Virkau.

— Ką mes galime pasiekti ekslibrisų srityje, ko negalima padaryti dabar Lietuvoje?

— Visų pirma galime populiarinti lietuvišką knygos ženklą savų ir kitataučių tarpe, ruošdami parodas, rašydami straipsnius ir t.t. Būtų labai gerai išleisti reprezentacinę anglų kalba knygą, kur nebūtų amžinai kartojamų tų pačių klaidų, kur lietuvis dailininkas nebūtų vadinamas estu ar kuo nors kitu ir jo pavardėje nebūtų dviejų ar trijų rašybos klaidų. Tokių autorių knygas pavarčius, atrodo, kad viskas į rytus nuo Berlyno ateina lyg per rūkus ir tikrovėje neegzistuoja. Kitas svarbus darbas yra rinkti ir tyrinėti Nepriklausomos Lietuvos laikotarpio medžiagą ir ją teisingai pristatyti. Ypač svarbu yra rinkti ir tausoti ekslibrisus su patriotiniais motyvais, vyčiu, vyčio kryžium, Gedimino stulpais ir taip pat su religiniais ženklais, kurie dabartinėje Lietuvoje vargiai galėtų išvysti dienos šviesą ir būti bešališkai pristatomi. Taip pat turėtumėm rūpintis ryšių su Lietuvos ekslibristais palaikymu ir padėti jiems susipažinti su Vakarų pasaulio meno srovėmis ir naujenybėmis, nes dėl valiutos suvaržymų jiems yra neįmanoma nusipirkti ar užsisakyti vakarietiškų leidinių. Telieka tik mainais apsikeitimas, o tuo toli nenukeliausi.

— Kokie yra kolekcionierių vertinimo kriterijai gaunamiems ekslibrisams?

— Daugiausia vertinami (čia nežiūrima į ekslibriso meninę vertę) paties dailininko atspausti originalai su jo parašu ir metais. Kitoje pusėje užrašoma gaminimo technika: cinkografija, raižinys, akvatinta, kolažas ir t. t. Tai yra trys būtini ekslibriso atpažinimo reikalavimai: kas padarė, kada ir kokia technika. Taip pat vertinami iš originalios plokštės (vario, medžio, lino...) atspausti ekslibrisai, dažniausiai dailininkui seniai miręs, ir originalūs lakštai, išsimėtę ir prapuolę. Toliau seka spaustuvėje padauginti ekslibrisai ir senų ekslibrisų nuotraukos.

Komerciniai atspausdinti atvirukų su ekslibrisais rinkiniai vertinami mažiausiai, o žurnaluose, kataloguose ir laikraščiuose randami straipsniai ir ekslibrisų atvaizdai renkami tik informacijos dėlei.

— Kas gali turėti asmeninius ekslibrisus ir kaip jie įsigyjami?

— Asmeninius ekslibrisus savo bibliotekoms turėtų turėti visi žmonės, kurie turi daugiau negu lentyną knygų. Tai puikus būdas identifikuoti savo knygoms, ir estetiškiau atrodo kaip pasirašymas ant pirmo puslapio.

Ekslibrisus galima užsisakyti pas kiekvieną, juos darantį dailininką, bet geriausiai tarti su pažįstamu, nes tada ekslibrisas daugiau atspindės savininko charakterį. Kai kurie dailininkai atsiklausia užsakančiojo pageidavimų, kiti daro savo nuožiūra. Būna atvejų, kai daromasis ekslibrisas nepatinka, tada reikia prašyti jį taisyti arba kreiptis į kitą dailininką. Gautą iš dailininko ekslibrisą savininkas pasidaugina vienu ar kitu būdu bet kurioje geroje spaustuvėje.

A. Čepauskas Ex libris

NUŽUDYMAS — RAŠYTOJO ĮVERTINIMAS

(Atkelta iš 2 pusl.)

"Kol mes šnekučiavome, jaunesnysis iš jų, Zacharovas, spoksojo tiesiog į mano burną ir sakė, kad aš esąs bemaž jo mylimiausias rašytojas, domėjosi mano kūrybiniu metodu, droviai šypsojosi, kada aš minėjau ką nors kritiško apie jo pareigas. Jis sakė: "Na, ką jūs! Jam bekalbant, iš jo kairės kišenės išslydo kažin koks daiktas ir maskatavo ant šniūrelio... "Kas tai? Mikrofonas?" — aš paklausiau ir jau ketinau patraukti už išslydusio daikto. Bet Zacharovas susigriebė nutverti daiktą saujon..."

"Mikrofoną išaiškinus, aš norėjau apleisti mano pokalbininkus, bet jie kvietė kalbėtis. "Koks skirtumas, kur yra mikrofonas, rankovėj ar sienoj?" Aš sutikau, kad iš tikrųjų skirtumo nėra ir likau išklausyti pasakos apie rašytoją Dudincevą, kaip šis kažin kokiuose maišuose slapsto savo rankraščius."

Paskui KGB tardytojai, juokaudami, papaskojo Voinovičiui, kaip buvo nušautas dailininkas (disidentas) Popkovas. Girdi, dailininkas pradėjo lipti į automobilį, kuriame sėdėjo išgėręs enkagiebistas. Šis, nesusigaudęs, šovė į įsibrovėlį. Tai, esą, nebuvo iš anksto apgalvota žmogžudystė, bet paprasta nesusigaudymo klaidelė. Papasakojimo tendencija buvo aiški: daryk išvadą, kad gyvenimėlis yra dalykas trapus, netikras.

Ir rašytojas rašo KGB vadovui Adnronovui:

"Pabaidymų aš nebijau, draugas Andronovai, už mane atkeršys kareivis Čonkinas. Su savo nyplyšusiais muturais ant kojų jis jau pradėjo eiti per pasaulį. Jo jūsų šnipeliams nenugalėti..."

Rašytojas, apmaudžiai ir patetiškai kreipiasi į rašytojus: Boellį, Gunther Grass, Arthur Miller, Kurt Vonnegut, Eugne Ionesco, P. Emmanuel, Solženiciną, Maksimovą, Nekrasovą, į tarptautinį PEN klubą, į Amnesty International, į senatorių Jacksoną, į visus geros valios žmones, prašydamas apginti savaip mąstančius SSSR-e. V. Voinovičius prašo laisvųjų Vakarų spaudos perspausdinti jo atvirą laišką, radijo stotis perteikti jo skundą.

Tragiškai skamba to laiško pasažas: "Aišku, būtų gera sulaukti senatvės ir būti vaikaičių apsuptam ir žinoti, kad esi nuveikęs viską, ką galėjai. Bet kai kuriuos rusų rašytojus nužudė dar jaunesnius, 37-rių metų, net 27-rių metų. Nužudymas —irgi neblogas rašytojo darbo įvertinimas."

MŪSŲ KALBA

RED. DR. PR. SKARDŽIUS

Aptara, ne apybraiža

Rašytojui literatūrinis terminas yra svarbu, viena, kad galėtų reikiamai sąvokos prasmę išreikšti, antra, kad savo skonį nepažeistų. Numanu, Pranas Dom. Girdžius ir panaudojo terminą *esis* savo rašiniams apibūdinti.

Rašytojas J. Gliauda parodė pažymėtino susidomėjimo tuo pakaitu, t. y. sulietuvintu tarptautiniu terminu essay (lot. Exagere). Deja, įpratimas daro savo: vertindamas Girdžiaus knygą, jis savo leksikone vartojo atmestiną *apybraižą*, nepaisydamas autoriaus, nuo to termino atsisakiusio. V. Seirijis į terminą *esis* nė dėmesio nekreipė ir vartojo apybraižą, recenzuodamas Girdžių kultūriniame "Draugo" priede. Tai buvo iš dalies ir rašytojo paneigimas.

Dabar čia tektų eiti prie J. Gliaudos sampratos, kad SŪNŲ įvade K. A. Girvilui derėję panagrinėti termino *esis* dalyką. Gerbiamajam rašytojui J. Gliaudai reikia padėkoti, nes jo yra dirstelėta į dalyką literatūriškai: pagal intelektą, pagal vaizduotę ir pagal skonį. ("Dirva", š. m. vas. 16).

Iš tikrųjų, Girvilas (čia rašąs) kalbamojo įvado tikrąja prasme nerašė. Jis tik Knygos klubo reikalams buvo parašęs kai kuriuos P. D. Girdžiaus asmens ir jo kūrybos apibūdinimus, bet leisdamas knygą Klubas rado reikalo iš tų apibūdinimų sudaryti vientisą gabalėlį ir įdėti kaip įvadą, gavęs tam santūrų autoriaus ir Girvilo sutikimą. Atseit, prie to įvado pridėta net trejų pirštų. Pirmasis dūris buvo iš autoriaus. Mat, buvo tartasi apie įvadą, bet buvo manyta, jį turint būti daromą tų asmenų, kurie pirmieji dėjo Girdžiaus vardą į žurnalą Lituanistikos Darbai, į Lietuvių Enciklopediją, į Lietuvių poeziją III ir pan. Tik nebuvo vilties, iš kurio tų asmenų gauti rašinį.

Autorius Pranas Dom. Girdžius, tur būt, nekentė žodžio *apybraiža*. Rodos tatai suprantama. Kur čia koks braižymas. Ta sąvoka gan greit yra niekinamos reikšmės: "Ką čia dabar braižai?" Ir *apybraiža*, kas ją bepadarė, bus, reikia tarti, padaręs pagal rusišką žodį *očerčenije*. Kai terminas essay yra kitose literatūrose, tai Girdžiui, neturinčiam slaviškos įtakos, tiko tą terminą panaudoti, priegaidiškai sulietuvintą. Antai, vienakalbis žemaitis ūkininkas nelietuviškąjį *litą* vertė į *lūtą*.

(Nukelta į 5 pusl.)

ĮSIGYKITE PATVARIĄ IR EKONOMIŠKĄ SUSISIEKIMUI PRIEMONĘ

Mes stengiamės duoti lietuviams geriausią patarnavimą ir geriausias pirkimo sąlygas.

VOLARE visiškai naujas mažas PLYMOUTH

Ekonomiškas — iki 25 mylių galionu

Sutaupysit iki $2,300.00 pirkdami 1975 metų Chrysler ar Plymouth.

Turime įsuomoliams mašinų: Cadillac, Buick, Pontiac, Oldsmobile ir kitų, taipgi importuotų. Įvairių kainų. Pradedant nuo $50.00.

Mūsų dirbtuvėse prityrę mechanikai pataisys karoseriją (Body), sparnus (Fenders) ir sureguliuos motorą.

BALZEKAS MOTORS, 4030 S. Archer VI 7-1515

Seniausias automobilių pardavėjas Chicagoje, gerbiamas virš 50 metų.

A. TVERAS

LAIKRODŽIAI IR BRANGENYBĖS

Pardavimas ir taisymas

2646 W. 69th Street Tel. RE 7-1941

KALĖDŲ EKSKURSIJA LIETUVON

Kelionė: 6 naktys Vilniuje, 1 dienos išvyka Kaune,

3 naktys Vienoje (kur Naujus Metus sutiksime)

4 naktys Munchene

nuo gruodžio 22 d. iki sausio 5 d.

Tiktai — $969.00

Ekskursija išvyksta su Lufthansa Kompanija iš Bostono ir New Yorko.

Norintieji gauti daugiau informacijų prašom kreiptis į:

ALGIRDĄ MITKŲ

8 White Oak Road, Newton, Mass. 02168

Tel. (617) 969-1190

arba

GALAXY TOUR & TRAVELS

141 Linden Street, Wellesley, Mass. 02181

Tel. (617) 237-5502

Prašome pasinaudoti šia puikia proga aplankyti Lietuvą per šventes.

Kultūrinė kronika

ANTANO PETRIKONIO PARODA NEW YORKE

Populiaraus ir žiūrovų mėgiamo čikagiečio dailininko Antano Petrikonio naujausių tapybų paroda New Yorke įvyks lapkričio 15-16 d. Parodą Kultūros Židinio didžiojoje salėje ten rengia Korp! Neo Lithuania New Yorko skyrius. Dailininkas New Yorkan nuveš spalvinguosius savo peizažus, natiurmortus ir ekspresionistinius abstraktus. Be savo būdingų, šešėliuotų, romantiškos nuotaikos akvarelinių peizažų, Antanas Petrikonis šį kartą veža ir labai monumentaliai konstruktyvių tapybų. Jose nėra ankstesnės, kone ūžiančios dinamikos, bet tvylo paminklinė ramybė. Dailininkas kartais palieka anksčiau jam taip savus vėjo šuorus medžių šakose bei viršūnėse, o susikaupia tylos apmąstymui medžių kamienų architektūroje. Žinoma, parodos lankytojai ras dar pakankamai ir audringojo Petrikonio, besitaškančio spalvomis ar beliejančio jas vakaro saulėlydžių gaisais.

ARVYDO ALGMINO PARODOJE

Šiuo metu Čiurlionio galerijoje, Jaunimo centre, Chicagoje, vyksta dailininko Arvydo Algmino tapybos paroda. Joje išstatyta 25 paveikslai. Paveikslų išdėstymas akiai malonus, galerijos patalpos nepergrūstos kūriniais.

Visi paveikslai tapyti gana tirštu, bet rankos neblogai apvaldytu dažu.

Temų skalė gana plati: nuo lietuviškos mitologijos iki Amerikos indėnų buities, nuo realistiškai atliktų natiurmortų iki daiktų ir žmonių simbolinio traktavimo kone siurrealistinėse jų formose.

Dailininkas stipriai jaučia dažo jėgą, gerai balansuoja kompoziciją piešiamų objektų išdėstyme ir visos paveikslo erdvės geometriniame padalinime.

Gal tik atsitiktinis sutapimas, bet indėniškos A. Algmino paveikslų temos visai neblogai įsiterpia į Amerikos 200 metų jubiliejines nuotaikas, kai pati Amerika godžiai nori sužinoti, kas ji pagaliau yra, kur ir kokios jos giliosios šaknys?

Tačiau dailininkas nelieka skolingas ir savo lietuviškajam kamienui. Paveikslas "Eglė, žalčių karalienė" yra vienas iš tų, prie kurių žiūrovas parodoje, tur būt, ilgiausiai stabtelėja. Aštriai oranžinė, geltona ir žalia spalvos čia taip virpančiai ir skaudžiai spindi, kad tiesiog kone fiziškai juntama žmogiškai žemiško ir nežemiškai mitologinio pasaulio tragiška įtampa.

Paroda šiandien ir rytoj atdara nuo 10 val. ryto iki 9 val. vak.

LAIMOS RASTENYTĖS-LAPINSKIENĖS LĖLIŲ TEATRO SPEKTAKLIAI

Trys pasakos, kūrybingose lėlių teatro galimybėse apipavidalintos Laimos Rastenytės - Lapinskienės, bus rodomos lapkričio 16-tos (sekmadienio) spektaklyje Chicagos Jaunimo centro 203 kambaryje 12 val. (vidudienį). Mažieji, jaunieji ir aplamai jaunos širdies žiūrovai turės progos išvysti: "Dailidę, Perkūną ir velnią", "Liepsnabarzdį" ir "Petriuką ir vilką". Tos pačios pasakos kalėdinių programų vaikams serijoje bus rodomos ir Lakeview banko patalpose (prie McCormick Place) gruodžio 7 d. II val. 30 min. ryte. Po to Laimos Rastenytės - Lapinskienės lėlių teatras pasuks į Amerikos rytinį pakraštį: gruodžio 13 d. jo spektakliai bus Philadelphijoje ir gruodžio 14 d. — New Yorke.

LIETUVIŲ FOTOGRAFŲ KONKURSAS IR PARODA

Lietuvių foto archyvo metinė lietuvių fotografų paroda ir šių metų konkurso rezultatų atskleidimas įvyks lapkričio 21-30 d. Jaunimo centre, Chicagoje.

Konkurse yra dvi nuotraukų grupės —juoda balta ir spalvota. Juoda-balta nuotraukos turi būti paties fotografo darbas, spalvotos gali būti pagamintos laboratorijos.

Nuotraukos turi būti bent 8"x10" dydžio (bet pageidaujama didesnės), priklijuotos prie kartono ar įrėmintos. Ant kitos pusės turi būti užrašytas dalyvio vardas, pavardė, adresas ir nuotraukos pavadinimas. Su eksponatais reikia pristatyti ir nuotraukų duplikatus, kurie bus naudojami spaudai ir knygai PARODA '75. Kiekvienas dalyvis gali pateikti ne daugiau kaip dešimt nuotraukų. Galima dalyvauti ir su mažiau darbų.

Konkurso vertinimo komisija, kurios sąstatas bus paskelbtas vėliau, atrinks nuotraukas parodai. Kita komisija kūrinius premijuos. Premijuojamas bus visas fotografo darbas, o ne atskiros nuotraukos. Laimėtojams bus paskirtos piniginės premijos dvejose kategorijose: 1) už spalvotas fotografijas (I —150 dol, II — 100 dol., III — 50 dol.), 2) už juoda-balta fotografijas (I — 150 dol., II — 100 dol., III —50 dol.).

Nuotraukas reikia pristatyti iki lapkričio 15 d. šiuo adresu: Algimantas Kezys, SJ, 2345 West 56th St., Chicago, Ill. 60636 USA. Dalyvavimo mokestis yra 3 dol.

Parodos proga bus išleistas foto albumas PARODA '74, kuriame bus atspausdintos rinktinės nuotraukos iš pernykštės lietuvių fotografų parodos. Kitais metais bus išleistas kitas albumas. PARODA '75 su šios parodos reprezentaciniais darbais.

JUBILIATĄ PAGERBIANT, AUKĄ JURAŠŲ KŪRYBINEI VEIKLAI

Kun. dr. Juozas Čepėnas, vyriausias amžiumi Lietuvoje gyvenantis kunigas, spalio 31 d. susilaukė 95 m. amžiaus ir 70 m. kunigystės jubiliejaus. Kadangi tai buvo Visų Šventųjų išvakarės, dviguba sukaktis buvo atžymėta spalio 19 d. Pasvalio bažnyčioje, kur sukaktuvininkas ilgą laiką ėjo altaristos pareigas ir dabar ten tebegyvena. Į iškilmingas pamaldas susirinko didelė minia žmonių, sukaktuvininkas atlaikė padėkos Mišias ir visus palaimino. Nors 1940 ir antrosios okupacijos pradžioje kun. dr. J. Čepėnas perėjo bolševikų kalėjimus ir Sibiro tremtį, bet dar tebėra pajėgus atlaikyti Mišias ir tikintiesiems suteikti dvasinius patarnavimus. Šios garbingos sukakties proga Chicagoje gyvenantis kun. dr. J. Čepėno brolio sūnus Algis Čepėnas įteikė 100 dol. auką Juražų fondui, didžiai gerbdamas tuos šviesius kultūrininkus, neseniai pasiekusius laisvuosius Vakarus.

LIETUVIŲ KATALIKŲ MOKSLO AKADEMIJOS CHICAGOS ŽIDINIO PASKAITOS

Židinio valdyba rudens ir žiemos mėnesiais yra nutarusi ruošti mokslinio pobūdžio mėnesines paskaitas. Šioje serijoje pirmoji paskaita bus lapkričio 16 d. (kitą sekmadienį) 1 val. popiet Jaunimo centre. Rašytojos Povilas Gaučys skaitys paskaitą tema "Žmogus šių dienų literatūroje". Ieškančius dvasinės atgaivos rengėjai kviečia atvykti.

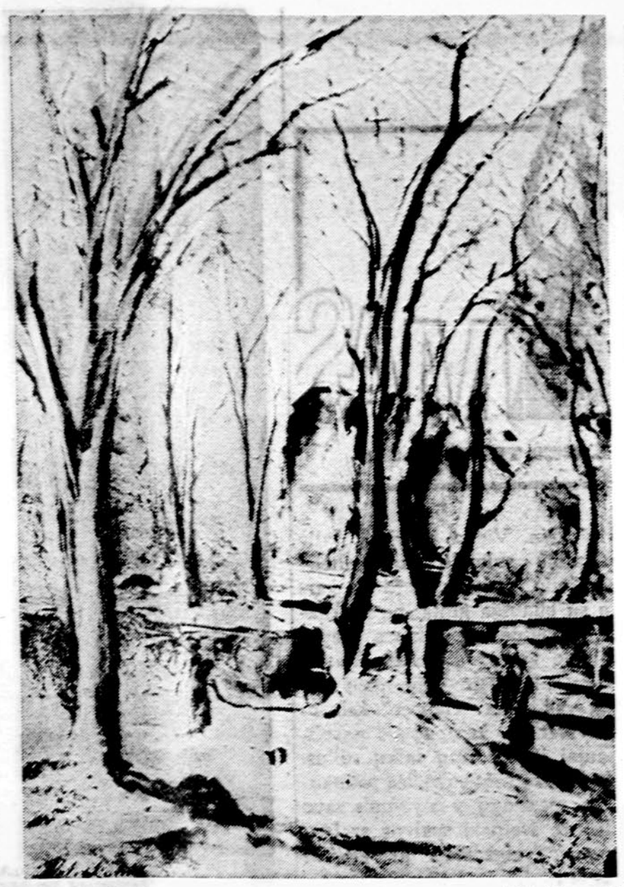

Antanas Petrikonis — Pakelės medžiai

KULTŪRINĖ VAKARONĖ, SKIRTA LIETUVIŠKIESIEMS EKSLIBRISAMS

Chicagos Jaunimo centro kavinėje kitos savaitės kultūrinės vakaronės tema lapkričio 14 d. (penktadienį) 7 val. 30 min. vak. suksis apie lietuviškuosius ekslibrisus. Vakaronės dalyvius informuos ir pašnekesiui vadovaus čikagietis, ekslibrisų kolekcionierius Gintautas Vėžys. Vakaronė įvyks tuoj po jo ekslibrisų kolekcijos parodos atidarymo (7 val. vak.) Čiurlionio galerijoje, Jaunimo centre.

Nauji leidiniai

Antanas Baranauskas prabyla japoniškai

Jau keliais atvejais mūsų spaudoje buvo minimas japonas profesorius Ikuo Murata, kuris yra išvertęs į japonų kalbą lietuvių pasaką "Eglė žalčių karalienė", dalį Donelaičio "Metų" ir kelis kitus dalykus, ypač iš kalbotyros. O šiomis dienomis Japonijoje paskelbtas pilnas Antano Baranausko "Anykščių šilelio" vertimas į japonų kalbą. Šis vertimas yra išspausdintas Tokijo Ekonomijos kolegijos (angliškai: Tokyo College of Economics) moksliniame žurnale, kuris angliškai būtų *Journal Humanities and Natural* Science, Tokyo College of Economics. Šio žurnalo 40-me numeryje, arba 1975. 9, pp. 111-145 skelbiama: a) vertėjo įžanga japoniškai apie Barananską ir jo "Anykščių šilelį" (111 - 125). Čia taip pat duodamas ir pagrindinės literatūros sąrašas bei Lietuvos tarmių žemėlapis. b) Antroje dalyje yra duodamas gretimuose puslapiuose kirčiuotas - bendrine lietuvių kalba — "Anykščių šilelio" originalo tekstas ir vertimas į japonų kalbą (124 - 139). Paskutiniuose puslapiuose (140 - 145) spausdinamas Baranausko tarme parašytas kirčiuotas originalo tekstas.

Norėtųsi tikrai nors kiek mokėti paskaityti japoniškai! (Mano vienas studentas japonas man paskaitė kelias vertimo eilutes. Jis sako, kad tikrai labai poetiškai skamba....).

Profesorius Ikuo Murata toliau ruošia Donelaičio "Metų" pilną vertimą, kuris bus netrukus gal irgi išspausdintas tame pačiame žurnale, o vėliau gal išeis ir atskiru leidiniu. Antanas Klimas

● MOTERIS, 1975 m. liepos —rugpiūčio mėn., Nr. 4. Lietuvių moterų žurnalas. Leidžia Kanados Lietuvių katalikių moterų draugija. Redaguoja Nora Kulpavičienė. Administruoja Bronė Pabedinskienė. Redakcijos ir administracijos adresas: 1011 College St., Toronto, M6H IA8, Canada. Metinė prenumerata — 6.00 dol., garbės prenumerata — 10.00 dol.

Apie M. Valančiaus raštų kalbą rašo S. Vilkauja. N. Kulpavičienės straipsnis "Liaudies moterų aprangos raida" gausiai iliustruotas ir atitinkamomis nuotraukomis. Aktualus ir P. Gaučio straipsnis "Tėvai ir jų atžalos". Zenta Tenisonaitė duoda beletristinę apybraižą "Paskutinis romano skyrius". O poezijos spausdinama šių autorių: Janinos Degutytės (iš rinkinio "Prieblandų sodai"), Jūratės, B. Vytienės. Gyvi ir gausiai iliustruoti apžvalgų skyriai: Knygos, Šeima ir auklėjimas, Moterys pasaulyje, Lietuvoje, Madų ir grožio pasaulyje, Šeimininkių kampelis.

● EGLUTĖ, 1975 m. spalio mėn. Lietuviškas laikraštėlis vaikams išeivijoje. Leidžia ir administruoja Nekaltai Pradėtosios Marijos seserys. Redaguoja: ses. Ona Mikailaitė, Elena Juknevičienė ir Danguolė Sadūnaitė. Redakcijos ir administracijos adresas: "Eglutė", Immaculate Conception Convent, Putnam, Conn. 06260. Metinė prenumerata 7.00 dol.

Šis "Eglutės" numeris skirtas vysk. Motiejaus Valančiaus 100 metų mirties sukakčiai paminėti. Numerio išleidimą finansavo Juozas Vembrė savo mirusio brolio kunigo Mykolo atminimui. Iš "Eglutėje" spausdinamos medžiagos minėtina Pauliaus Jurkaus aprašymėlis "Piemenėlių vyskupas" ir trys ses. Onos Mikailaitės vaidinimėliai: "Žmogus, kuris nebijojo", "Gudrus Vincelis" ir "Gustas sukčius". Pirmajame matome patį vysk. Motiejų Valančių, bekortuojantį iš kalinių laisvės (įsivaizduokit!) su pačiu Murovjovu, o antras ir trečias yra puikiai pavykę miniatiūriniai Valančiaus apsakymėlių sudramatinimai. Tai labai paranki mažųjų scenai medžiaga.

● LAIVAS, 1975 m. spalio mėn. Nr. 10. Religinio ir tautinio gyvenimo mėnesinis žurnalas. Leidžia Marijonų vienuolija. Redaguoja kun. J. Vaškas, MIC. Redakcijos ir administracijos adresas: 4545 W. 63rd St., Chicago, Ill. 60629. Prenumerata metams JAV ir Kanadoje 4 dol., kitur — 5.00 dol.

Numeryje: prel. L. Tulabos "Trečioji Evangelija", A. Nockūno "Dvasinis atsinaujinimas", J. Vaško, MIC, "Kristus Karalius", R. Raslavičienės pasakojimas iš Šv. Rašto "Juozapas bando brolius" ir daug kitos religinio pobūdžio medžiagos.

● Vincentas Liulevičius, LIETUVOS SENOSIOS VALSTYBĖS OFICIALIOJI KALBA. Atspaudas iš "Lietuvių Tautos Praeities" III t. 3 knygos, 103-118 psl.

ŽUVO PASOLINI

Pirmaujantis Italijos filmų režisierius, rašytojas Pier Paolo Pasolini, 53 m., rastas nužudytas. Jis pats savo filmuose vaizdavo daug prievartos veiksmų. Nužudymu apkaltintas 17 m. jaunuolis.

APTARA, NE APYBRAIŽA

(Atkelta iš 4 pusl.)

Būdinga, kad buvo kilęs ir kitas terminas, būtent, APTARA. Šis vedinys būtų vedamas iš vartosenos žodžių: Tarti, aptarti, aptartis, aptarimas ir APTARA: literatūros reikalui aptarimo sąvoka būtų perkeliama į aptarimą raštu, atseit, į aprašymą, deramai reikšmę specifikuojant. Anas terminas *apybraiža* būtų pakeičiamas skambesniu, trumpesniu ir lietuvišku vediniu *aptara*. Autorius P. D. Girdžius vis dėlto pasiliko prie savo įsigyto *esio*.

K. A. Girvilas

Red. prierašas. Prc. *essai* (iš čia an. *essay*) vienų rašomas nekaitomai *esė*, panašiai kaip *ateljė*, *kupė* ir kt. *Apybraiža* savo reikšme skiriasi nuo *esė (essai)*, o *aptara* yra daugiareikšmė — *aptartis*, *apkalba* ir kt. Sulietuvintas *esis* neįprastas ir netinkamas.

P. S.

WAGNER and SONS
TYPEWRITERS, ADDING MACHINES AND CHECKWRITERS
NAUJOS — NAUDOTOS
Nuomoja, Parduoda, Taiso
Virš 50 metų patikimas jums patarnavimas
5610 S. Pulaski Rd., Chicago
Phone — 581-4111

MARQUETTE PHOTO SUPPLY
REIKMENYS FOTOGRAFAMS IR MĖGĖJAMS
Daug sutaupysite pirkdami čia įvairių firmų foto aparatus bei jų reikmenis. Pasinaudokite patogiu planu atidedant pasirinktus reikmenis ypatingai progai. Pilnai užbaigtų foto nuotraukų aptarnavimas. Atidaryta pirmad. ir ketvirtad. vakarais iki 9 val.
3314 West 63rd Street
Tel. PRospect 6-8998
Chicago, Illinois, 60629

KALĖDINĖS DOVANOS
Tik per Angliją, greičiau, pigiau, geriau. Siūlome aukštos kokybės dovanų siuntinį, kuris bus naudingas kiekvienai šeimai Lietuvoje.
KALĖDINIS 1975
3 metrai puiki vilnonė angliška medžiaga eilutei, 2.75 m. stora crimplene medžiaga moteriškam kostiumėliui, arba moteriškam paltui, vyriški nailoniniai marškiniai, arba bliuskutė, vyriškas arba moteriškas labai geros rūšies megztinis, 1 vilnonė gėlėta skarelė, 2 gėlėtos nailoninės skarelės, 2 p. vyriškų arba moteriškų vilnonių, arba nailoninių kojinių, 1.80 m. crimplene medžiaga suknelei, arba 1 sv. vilnonių mezgimui siūlų, 1 sv. šokoladinių saldainių dėžė, 20 angliškų cigarečių. Kaina su įskaičiuotu muitu ir visomis persiuntimo išlaidomis. $160.00
Paruošiame specialius maisto siuntinius 1975. Kaina su muitu ir persiuntimo išlaidomis. $50.00
Tam, kas pageidauja pats sudaryti siuntinį, siūlome šiuos dalykus:
3 m. labai gera angliška kostiuminė medžiaga. $45.00
Stora su ornamentais crimplene medžiaga 1 m. $ 7.00
Crimplene medžiaga suknelėm 1 m. $ 6.50
Nailoninis kailis moteriškam paltui. $33.00
Dirbtinis mink moteriškam paltui. $54.00
Vilnonė žieminiam paltui medžiaga. $36.00
Vilnonė gėlėta skarelė. $ 8.00
Komplektas moteriškų nailoninių apatinių $10.00
Perukai, įvairių spalvų. $30.00
Nailoniniai marškiniai. $ 9.00
Vilnoniai arba Acryleno nertiniai. $19.00
Lietsargiai Telescopic. $10.00
Šitos kainos yra su įskaičiuotu sovietiniu muitu. Reikia pridėti tik persiuntimo išlaidas. $17.00
Priimame užsakymus: auto mašinų, motociklų, dviračių, televizijos aparatų, šaldytuvų ir kt. Persiunčiame pinigus dėl tokių prekių, kurias negalima iš čia pasiųsti.
Sudarome testamentus, administruojame nuosavybes, persiunčiame palikimus prekėmis arba pinigais į Lietuvą arba kitas šalis.
BALTIC STORES LTD.
(Z. Juras)
421 Hackney Road
London, E.2. England
Telef. 01 739 8734 arba 01 460 2592

Arvydas Algminas — Eglė, žalčių karalienė

VAŽIUOJAM Į FLORIDĄ
Skubėkite pasinaudoti žemiausiomis kainomis ir gražiausiu laikotarpiu. Kreipkitės į lietuviškus hotelius:
NORWYN APTS., 126 Ocean Dr.
Miami Beach, Fla. 33139
arba
TOWN & SURF APTS.
8024 Collins Ave.
Surfside, Fla. 33154
Skambinkite R. SERGAUČIUI 672-4903

CRANE SAVINGS AND LOAN ASSOCIATION
B. R. PIETKIEWICZ, Pres.
2555 West 47th Street Tel. LA 3-1083
PLENTY OF FREE PARKING SPACE
VALANDOS: ŠEŠTAD. 9 v. r. iki 12 v. d. — Trečiad. uždaryta
ANTRAD. ir PENKTAD. — 9 v. ryto iki 5 v. vak.
PIRMAD. ir KETVIRTAD. — 9 v. r. iki 8 v. v.
7 3/4 % Mokamas už 6 m. certifikatus. Minimum $1.000
6 1/2 % Mokamas už 1 m. certifikatus. Minimum $1.000
5 1/4 % Mokamas už investavimo sąskaites
PINIGAI ĮNESTI IKI 15 D. PELNO NUOŠIMČIUS NUO 1 D.
Dividendai mokami kas 3 mėnesiai.

REDAGUOJA ST. SEMĖNIENĖ, 6507 S. TROY ST., CHICAGO, ILL. 60629, TELEF. 925-5938

KETURIOLIKTOJI MADŲ PARODA

VIKTORIJA KAŠUBAITĖ-MATRANGA

Sekmadienį, spalio 19 d., lietuvės moterys vėl suspito pastudijuoti naujas rūbų madas ir kartu paremti Putnamo seserų veiklą. 14-toji madų paroda Jaunimo centre, Chicagoje, aiškiai demonstravo, kaip stipriai ši madų paroda figūruoja lietuvių veiklos kalendoriuje — pilna salė žiūrovų; ir kasmet profesionaliai, kruopščiai suruošta programa.

Marija Remienė, Putnamo seselių rėmėjų pirmininkė ir nenuilstama jėga, šios parodos rengėja, tarė atidarymo žodį. Ji pastebėjo, kad ne tik moterys domisi nauju stiliumi, bet ir vyrams smagu žiūrėti, o taip pat vyrai dažnai yra tų madų kūrėjai. Ji supažindino mus su E. L. Randazzo, rūbų kūrėju iš Dallas, Texas, kuris taip domisi lietuvių veikla, kad atvežė mums pusę parodos iš savo naujos gamybos. Jis praeitais metais prisidėjo savo kūriniais, o ir šiais metais grįžo su sustiprinta kolekcija.

Ir taip pat M. Remienė pristatė mūsų artimą pažįstamą Moniką Kripkauskienę, kuri sukūrė vakarinius rūbus šiai parodai.

Aktorė Julija Cijūnelienė perėmė sceną, su humoristiniais komentarais pravesdama parodą.

Pirma ir antra dalis paskirta pagrindinai E. L. Randazzo sportiškiems bei popietiniams rūbams. Šiais metais nauja tema — kūrėjų paroda. Pastaraisiais metais moterys modeliavo savo pačių siūtus ar megztus rūbus. Dabar nebuvo matyti kelių įprastų veidų, ir šių metų modeliai nors keletas galėjo savo kūriniais pasididžiuoti, tačiau daugiausia demonstravo Randazzo ir Kripkauskienės kūrinius.

Amerikiečio iš Dallas sportiški kūriniai

Randazzo rūbai elegantiški, kruopščiai užbaigti, klasiški; sportiški rūbai Amerikos tradicijoj panašūs Halston ar Calvin Klein idėjom. Dažniausios formos tai eilutės (kostiumai): švarkas, su švelniu sijonu, 6-10 iškirpimais, perduoti aktyvų siluetą; ir su švelnia bliuze, surišta ties kaklu, "bow tie" stilium, ar "shirtdress" formoj. Spalvos subtilios, šviesios, saulėtos, kaip Italijos ar Texas gėlių; skanios, kaip konfekcijos ar ledai, vadinamom "ice cream colors", išpildytos maloniom, minkštom medžiagom, tarp jų, vadinamos "calfette ir ultrasuede", sintetinės zamšinės medžiagos, su šilkinėm bliuzėm. Kitais atvejais, šios eilutės pasiūtos iš vilnos, ir pilnesnės austos medžiagos, taip sakant, vyriškos medžiagos. Spalvos tinkamos visiems sezonams —tos rudos ar tamsiai mėlynos su švelniais mėlynais ar ružavais akcentais visas moteris gražina. Jo rūbai tinka moderniai moteriai; aktyviai, skoningai, moteriškai, profesionalei — smagiai einančiai į įstaigą ar kavutę. Šios eilutės elegantiškai puošia veiklią moterį.

Dabartiniai stiliai grįžta į klasikines madas — moterys ieško gerai pasiūtų, užbaigtų rūbų, kurie išgyventų ilgiau, kaip vienam sezonui. Papildomi priedai užimą svarbesnę rolę, ir čia matėm beretes, skareles, pakeičiamas dalis, kurios išpildo ir pagyvina vaizdą.

Monikos Kripkauskienės fantastiški vakariniai rūbai

Monikos Kripkauskienės kūryba teikė balansą kitom rodytom madom. Jos kūryba romantiška, moteriška, fantazijų įkvėpta; žaidžia su medžiagom ir akcentuoja moters pilną figūrą. Jos rūbų siluetas liejasi rankų linija — plačios rankovės, kartais virsta skarom ar apsiaustais. Stačios apikaklės, stiprūs iškirpimai ar medžiagos supynimai apie krūtinę. Jos prityrimas teatro įscenizavime jaučiasi visų tų rūbų dramatiškame įspūdyje. Kiekviena moteris, susupta tuose šifonuose, jaustųsi kaip pasakų karalienė, nerami dvasia. Jai patinka, bent vakariniams rūbams, stiprios spalvos —aguonų ir ugnies raudonos, stiklinės mėlynos, geometriniai raštai. Rūbų užbaigimai nekrenta dėmesin; čia medžiaga beveik turi savo atskirą gyvenimą. Jos suknelės pasirodė scenoj įvairiais išpildymais, panašiom temom, ir įspūdžiai susipynė į vieną dramatinį efektą.

Pačių modeliuotojų improvizacija

Kitų moterų paruošti rūbai pridėjo kitų siluetų ir idėjų. Išmegzta stambiais oranžiniais ruožais eilutė ir raudona - balta dryžuota ilga suknelė —stilingiausios iš megztų rūbų. Megzta teniso suknutė ir kelios vakarinės suknelės individualiai tiko savininkėm. Viena stipriai žalia vakarinė suknelė, su "quilted" švarkeliu kinietišku stilium, kartu su būdinga gintarine apykakle, modeliuotojos sukurta iš apyrankės, žavėjo žiūroves. Matėm stilių iš 20-jų ir 40-jų metų madų; vadinama "flapper" kelnėm ir švarko kampuotais pečiais, naujai išpildė anų laikų stilius. Kitos vakarinės suknelės pasinaudojo medžiagų ypatybėmis savo efektui: švelnios spalvos ar languotos, žvaigždėtais ar gėlėtais raštais.

Vaikai griebia už širdies, Buršteino kailiai apstulbina

Vaikų rūbai irgi pasirodė, nors tik mergyčių. Ta nedrąsi mergaitė su šviesiais pūkiniais plaukais, kaip angeliukas atrodytų bet kokiame rūbe. bet anų mergaičių rūbai dažniausiai atrodė kaip mamų stiliai, tik sumažinti; ypatingai įdomių vaikiškų stilių, gaila, nesimatė.

Normano Buršteino kailiai puošė visus rūbus, o mūsų profesionalė - modeliuotoja Nijolė (Voketaitienė) pirmoj parodos dalyje apstulbino žiūrovus su liuksusiniais, nepaprastais ilgais baltais kailiniais. Sekė juodi palerinos stiliaus kailiniai — ir vėl išsiveržė moterų nustebimo šūksniai. Buršteinas, kaip ir praeitais metais, dovanojo kailinę apykaklę loterijai.

Be to, stalai buvo labai žavingai paruošti — gražios staltiesės ir dekoracijos Danos Varaneckienės dėka. Skanias vaišes paruošė rėmėjų valdyba su talka.

Aš sėdėjau šalia vieno geroko amžiaus vyro, kuris džiaugėsi grakščiom moterim scenoje ir žavėjosi madomis. Aš jo paklausiau kodėl jis taip atidžiai stebi, o jis paaiškino, kad jis stebi naujus stilius, kad galėtų patarti žmonai ką pirkti ir išrinkti jai tinkamus rūbus. Ir gal net jo fantazija pagyvėjo! Tai labai aiškiai madų paroda atlieka ir padeda mūsų mieliesiems vyrams.

Padėka toms bitėms, kurios nepailsta

Ačiū darbščioms Putnamo seselių rėmėjoms už puikią parodą, o ypač toms nepailstamoms, grakščioms modeliuotojoms: Almai Fremarek, Rimai Binderienei, Aušrai Jasaitytei, Viktorijai Kučaitei, Astai Kižytei, Aldonai Laitienei, Giedrei Mereckienei, Irenai Paulauskaitei, Romai Prapuolenienei, Gražinai Rimkūnienei, Dainai Skruodytei, Ginai Stankūnaitei ir Nijolei (Voketaitienei). Ir toms, kurios paruošė tuos gražius rūbus: Sofijai Aleksiūnienei, Rimai Binderienei, Genei Dambrauskaitei, Birutei Jasaitienei, Onai Izokaitienei, Agnei Kižienei, Reginai Kučienei, Giedrei Mereckienei, Zuzanai Pupienei, Jadvygai Dočkienei, Petronelei Kinderienei, Bronei Balienei ir Bronei Prapuolenienei.

Po Putnamo seselių rėmėjų madų parodos. Iš kairės: pirm. M. Remienė, madų kūrėja M. Kripkauskienė, svečias rūbų kūrėjas iš Dallas, Texas, Randy Randazzo, parodos komentatorė akt. J. Cijūnėlienė. Nuotr. V. Račkausko

Virginija Inkrataitė (Nuotr. iš Australijos Cumberland laikraščio)

TALENTINGA PIANISTĖ

AVA SAUDARGIENĖ, SYDNEY, AUSTRALIJA

Sydney operos muzikos salėje gausiai susirinko žmonių. Publikos daugumą sudarė lietuviai, profesionalai muzikai ir kitų tautybių muzikos mylėtojai. Visus sutraukė populiari jauna pianistė Virginija Inkrataitė, pirmą kartą atlikusi tokio didelio masto viešą rečitalį. Lietuviškai publikai ji pažįstama iš pasirodymų įvairiuose parengimuose ir gerbiama kaip lietuvaitė, gražiai kalbanti lietuviškai.

"Virginija Inkrataitė kol kas be didelio patyrimo", po rečitalio taip rašė didžiausio dienraščio 'Sydney Morning Herald' muzikos kritikas. "Tačiau jos rečitalis parodė, kad ši konservatorijos 1973 m. pirmoji studentė, ABC konkurso laimėtoja, gali aukštai iškilti muzikos pasaulyje".

Gausios stipendijos, pirmaujančios vardas, konkurso laimėjimas

Virginija yra menininkė, apdovanota dideliu talentu, kurį jai pripažįsta mokytojai - muzikai, kritikai ir publika. Gimė 1954 m. Sydney mieste. Muzikos meilę pažino iš savo motinos Gražinos Rušaitės - Inkratienės, studijavusios muziką Kauno konservatorijoje. 11 m. baigusi pradž. mokyklą ir laimėjusi konkursinius egzaminus, Virginija įstojo į Sydney muzikos konservatoriją, pasirinkusi piano ir smuiko klases.

Prasidėjo Virginijos kelias muzikos pasaulyje. Tėvų globojama, mokytojų vedama, draugų mėgiama talentinga, darbšti mokinė gavo įvairias stipendijas, kurių svarbiausios Henriette Lemotte, Commonwealth Technical ir Special AMEB. Laimėjusi konservatorijos 73 m. pirmosios studentės vardą, tais pačiais metais baigė konservatoriją, gavusi koncertinės pianistės ir muzikos mokytojos diplomus. 1974 m. ABC (Australian Broadcasting Commission) konkurso laimėjimas nutiesė muzikei kelią.

Kritikų atsiliepimai apie gastroliuojantį trio

Grakšti, kukli Virginija, konservatorijoje būdama, populiarėjo kaip dalyvė koncertų, ruošiamų radiofono ir Musica Viva — Australijos muzikų dr-jos. Jos populiarumas pasiekė "Outback" — tolimiausias Australijos vietas, kai 1970 m., kartu su dviem talentingais studentais, smuikininku ir čelistu, sudarė trio Vidiam (Virginija, William, David). Tai buvo Virginijos idėja. "Keliaujanti konservatorija", kaip trio populiariai buvo vadinamas, proteguojamas Australian Council of Arts ir Musica Viva, trejus metus sėkmingai koncertavo visoje Australijoje ir demonstravo parodomąsias pamokas muzikų studentų grupėms ir mokykloms. Su trio važinėjo ir svečiai iš Amerikos, muzikos prof. Goldner iš Pittsburgo ir jo žmona Charmian Gadd, smuikininkė.

Tolimiausiose šiaurės ir centrinės Australijos miesteliuose koncertuodami, Vidiam talentingai atliko klasikinius kompozitorių kūrinius — Beethoven, Mozart, Hayden, Dvorak, Šostokovič. Muzikos pamokos kėlė susidomėjimą valstybinėse muzikos stovyklose, kurios, įsteigtos prieš 25 m., sudaro progas vaikams, augantiems toli nuo kultūros centrų, pažinti muziką ir suėiti į kontaktą su pirmaeiliais muzikais.

Visus trejus Vidiam gastrolių metus trio turėjo didelį pasisekimą. Kritikų visur buvo išskirta Virginija. Darvino laikraščiuose muzikos kritikai apie ją rašė: "Didžiausia trio Vidiam savybė yra jos harmoningas vientigumas, bet reikia pastebėti Virginijos Inkratas išskirtinis skambinimo grožis. Jau įžangoje pastebėjome ir buvom sužavėti V. Inkratas žaviu skambinimu, kuris dar įspūdingiau suskambėjo piano solo Mozart Trio B Clat. Tik moteris sugebėjo įdėti tiek jausmo į muziką, iš esmės taip paprastą".

Jaunuolė parinkta gastrolėms po Aziją

Gilus išgyvenimas, kritikų pastebėtas jau 1972 m., studentei pasiekus vos 17 m. "Virginija Inkratas pademonstravo romantišką įžvelgimą ir nepaprastą techniką", rašė kritikai. Tada ji laimėjo Australian Musicians Guild varžybas su atžymėjimais.

1974 m. vėl atnešė laimėjima jaunai muzikei. Ji buvo parinkta, kartu su Sydney konservatorijos kamerinės muzikos orkestro 24 muzikais ir išvyko keturioms savaitėms gastrolių į Maleziją, Singapūrą, Indoneziją, Tają ir Philippinus. Gastroles organizavo Musica Viva ir Užsienio reikalų ministerija.

Po sėkmingų koncertų Azijoje, Virginija Inkrataitė laimėjo tų metų ABC (Austr. Broadcast. Comm.) talentų varžybose piano grupėje pirmą vietą, paskambinusi paskutiniame varžybų koncerte Prokofjevo Piano Concerto No. 1 in D flat.

Dail. Giedrė Žumbakienė prie savo darbų lietuvių dailininkių parodoje, Gary Artists League galerijoje, Gary, Indianoj. Nuotr. John Mitchell

AMERIKIEČIŲ VERTINAMA LIETUVĖ MENININKĖ

Julija Zdanienė balandžio mėn. pabaigoje įvykusioje The Southern Artists parodoje Art Center, Hot Springs, Ark., laimėjo "mėlyną kaspiną", aukščiausią šios parodos pažymėjimą už originalų spalvų žaismingumą, "tapyba su adata ir vilna". Parodoje buvo išstayta menininkų kūryba: aliejinė tapyba, akvarelės ir skulptūros.

Julija buvo priimta į SAA (Southern Artist's Association), kurioje narių priėmimą "skrininguoja" Little Rock ir Handerson universitetų profesoriai ir menininkų komisija.

Julija Zdanienė naudoja siūlus vietoje dažų, o medžiagą (burlap) vietoje drobės. Jos technika yra panaši į gobeleno dygsnį, kuriuo kuria originalius spalvingus paveikslus. Tik vienas sunkumas yra spalvų ribotumas siūlų gamyboje.

J. Zdanienė pradėjo siuvinėti prieš 10 metų, atsigaudama po ligos, kai, negalėdama nieko dirbti fiziniai, turėjo sunaudoti laiką, užsiimdama kuo nors kitu.

"The Sentinel Record" laikraščio korespondentė Marilynn Neel taip apibūdina Julijos kūrybą: "Lietuviški kryžiai, koplytėlės kartojasi paveikslų motyvuose ir perduoda tėvynės ilgesį žmonių, palikusiųjų savo kraštą. Julija nevadina save menininke. Ji nebaigė jokios meno mokyklos, bet jos atlikta kūryba liudija, kad ji labai gerai sugeba savo jausmus ir įsivaizduotus objektus perkelti stilizuotoj ir suprastintoj formoj ant medžiagos ir pritaikinti savo siuvinėjimo stiliui. Jaučia spalvos ir kompozicijos balansą, naudoja kontrastą ir simbolius, perduodant emocijų prasmę".

Lapkričio 23 d. 3 val. p. p. Tautiniuose Namuose Lietuvos dukterų draugija ruošia Julijos Zdanienės darbų parodą. Parodą atidarys, popietę praves ir iš savo kūrybos paskaitys rašytoja Birutė Pūkelevičiūtė. Visuomenė kviečiama atsilankyti į šį parodos atidarymą.

I. K.

Lietuvos tragiškas likimas paliečia Virginiją

Ne vien rožėmis klotas menininkės kelias. Vienas iš nemaloniausių dyglių Virginijos karjeroje buvo jos profesoriaus patarimas nedalyvauti jaunų muzikų 'Music Rostrum' varžybose, nes jai, kaip lietuvaitei, nebūtų vilties laimėti valdžios skirtą 3,000 dol. premiją. Tai buvo tuo metu, kai pabaltiečiai demonstravo prieš ministrą pirmininką Mr. Whitlam dėl Pabaltijo išdavimo ir kai Mr. Whitlam degė neapykanta ir pagieža pabaltiečiams. Tą premiją tada gavo rusų kilmės studentas.

Paviršutiniškai rami, giliai jautri Virginija mėgsta atvirą gyvenimą gamtoje. Tačiau nedaug laiko gali skirti savo pomėgiams. Ji gyvena muzikos garsuose. Prasėdi 4-6 val. prie pianino, praktikuodamosi ar ruošdamosi koncertui, ir 2-4 val. kasdien dirba su mokiniais, kurių turi apsčiai.

Virginija Inkrataitė su viltimi žiūri į ateitį. Dar šių metų pabaigoje planuoja išvykti muzikinėms studijoms į Philadelphiją pas prof. Rud. Ferkin ar į Milaną pas garsųjį Italijos muziką Michelangelo.

Kaip toli nueis jauna pianistė, nulems jos talentas ir didelis darbštumas. Tikimės ir linkime Virginijai Inkrataitei pasiekti Olimpo viršūnę.